

bijenteelt

Maandschrift voor de Bijenteelt - ISSN 0166-6444

Jaargang 84 - no. 11 - november 1982

Officieel orgaan van de Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland

bijenteelt

MAANDSCHRIFT VOOR DE BIJENTEELT
ISSN 0166-6444

Officieel orgaan van de V.B.B.N.
**VERENIGING TOT BEVORDERING DER
BIJENTEELT IN NEDERLAND**
Oppericht 1897

Hoofredacteur: Chris Maillie

Redactieleden: Therese Rive, Ko Zoet

Ledenblad: Oplage 8000

Verschijnt 11 x per jaar,
in juli en augustus gecombineerd

Proefnummers: f 2,50 incl. porto

Advertentie-tarieven op aanvraag

**REDACTIE, ADMINISTRATIE en
ADVERTENTIE-EXPLOITATIE:**

Het BIJENHUIS, Grintweg 273,
6704 AP Wageningen

Telefoon: 08370 - 2 27 33 (meerdere lijnen)

Postgiro: VBBN 84.68.01, Bijenhuis 82.32.76

Bankrelatie: ABN, Wageningen,
Postgiro 82.41.84; rek.no. VBBN 53.90.42.897,
rek.no. Bijenhuis 53.90.42.900

Registratie K.v.K.: VBBN: Veren. reg.no.
V119736. Bijenhuis: Handelsreg.no. 11433

Druk: Van Mastrigt & Verhoeven B.V., Arnhem

Alle in het Maandschrift gepubliceerde meningen en in-
zichten blijven voor rekening van de auteurs.

Overname van artikelen en illustraties is toegestaan na
overleg met de Redactie en dan met bronvermelding.

Kopij **voor de 10e van de maand**, voorafgaande aan de
maand van plaatsing, aan het BIJENHUIS, ook opgaven
en betaling van advertenties en Speurbijtjes.

Jaargang 84 - nummer 11 - november 1982

INHOUD

75 jaren Simplex	267
Boukje van der Veen	268
Bijenplant in beeld: Berberis	269
Officiële mededelingen	270
Nogmaals bijensterfte koolzaad	272
Proefbijenstand Ambrosiushoeve	274
Nieuws vanuit het Bijenhuis	274
Stichting behoud Nederlandse bij	275
Raamwerk: Bijen als oorlogstuig-1	276
De bij hoort er nu echt bij	277
Onderwijs, demonstratie, voorlichting	278
De lezer schrijft	279
Aktie in de regio	287

SPEURBIJTJES

Tarief: 20 woorden f 7,50 elk woord meer 35 cent. Te vol-
doen bij vooruitbetaling. De Redactie stelt zich niet verant-
woordelijk voor de inhoud.

TE KOOP: ± 20 **lege bijenkasten** 1 br. + 3 honingk., z.g.a.n. wegens verande-
ring. Liefst in één koop f 1.500,- ☎ 05296-2865

TE KOOP: wegens beëindiging **sterk bijenvolk** in z.g.a.n. spaarkast; tevens bij-
ensluier, pijp, etc. A. Thunnissen, Overasselt. ☎ 08892-1456

TE KOOP: **aardperen** (topinarnboer), bloeien van juli tot oktober, f 1,- per kg.
Gaakema. ☎ 05704-1879.

TE KOOP GEVRAAGD: **Handboek** der moderne bijenteelt, door Johan W.
Schotman. Graag bellen 03408-84050, na 18 uur.

TE KOOP: partijje **honing**. Rotterdam ☎ 010-224871

13 november	Studiedag Oisterwijk
20 november	Honingkeuring W-Overijssel, Steenwijk
27 november	Onderwijsdag, Bijenhuis Wageningen
26 maart 1983	Algemene Vergadering, Reehorst, Ede

Bespaar de penningmeester van Uw afdeling
veel werk door Uw **contributie** vóór
december 1982 te **voldoen**

bij de VOORPLAAT

De winkel van het Bijenhuis liep tijdens het afgelo-
pen bijenseizoen als een trein. Dat wordt nu vanzelf-
sprekend iets minder, maar het blijft de moeite
waard er af en toe eens een kijkje te nemen. De win-
ter is er immers voor om te knutselen, te repareren,
te vervangen en in alle rust wat bij te lezen over de nu
ook behaaglijk rustende bijen. Kijk, en voor al die uit-
eenlopende zaken kan men op de Grintweg 273 in
Wageningen steeds bijzonder goed terecht. Bij het
Bijenhuis dus, want dat is hét adres! Zeker met het
oog op de komende feestdagen. Maar let wel even
op de veranderende openingstijden om teleurstelling-
en te voorkomen.

Foto: Rob Leenarts, Wageningen

75 JAREN SIMPLEX

"De Simplex is een nieuwe door ons uitgevonden, onverbeterbare, eenvoudige bijenwoning. Dubbelwandig, broed- en honingkamer, 20 ramen voorzien van patent afstandsblakjes, bovenlatten met zaagspleet voor het inbrengen van kunstraat. Verder dekleedjes, benevens een ijzergaas draadraam te gebruiken bij het vervoer der bijen. Verlangt men in de plaats der honingkamer een sectiekamer, voorzien van 21 secties, separators, vliegplankje en de secties voorzien van stukjes voorbouw verhoogt dit de prijs niet. Bij bestelling van een kast gelieve men dit te melden. Deze kast is een ware uitkomst op het gebied der moderne bijenteelt, omdat zij gebouwd is zonder enige uitsteeksels en daardoor bij het reizen met bijen vlak tegen en op elkaar kunnen geplaatst worden. Ook kan men deze kasten des winters volkomen zonder tussenruimte tegen elkaar plaatsen om onderling de warmte te bewaren".

Zo beschrijft F. Aug. Kelting in 1908 zijn toen voor het eerst in de handel gebrachte nieuwe uitvinding. Behalve de boogkorf en de W.B.C.-kast staat nu ook "Kelting's - Simplex" in de prijscourant van de "Eerste Nederlandsche Handelsbijenstand" te Santpoort. Prijs per stuk f 7,-, per tien stuks f 6,75, per 25 stuks en meer f 6,50 ...!

Voordat Kelting met zijn Simplex kwam kende men, althans bij de van boven behandelbare kasten, hoofdzakelijk de W(illiam) B(rough)ton C(ar), een Engels ontwerp. Deze kast had een goede naam: de bijen waren gemakkelijk te behandelen, hij was degelijk vervaardigd en men had geen stal nodig. Maar hoewel het bovendien nog een mooie bijenwoning was om te zien had hij toch grote nadelen: hij was duur en absoluut ongeschikt om mee te reizen. De hoge poten, de grote vliegplank met het afdak erboven, het enorme dak, dat alles maakte de kast slechts geschikt als tuinkast. Iedereen begreep dat de toekomst lag in de losse bouw, zoiets als de W.B.C. maar dan goedkoper, eenvoudiger van constructie en geschikt om te reizen.

"Welke middelen kunnen worden aangewend om te geraken tot de losse bouw?" was dan ook de titel van een inleiding, die de toenmalige redakteur van het Maandschrift voor de Bijenteelt (Groentje), de heer H. Stienstra, hield tijdens de Algemene Vergadering van de VBBN in april 1907.

Spreker kwam tot de konklusie, dat

1. uitbreiding van de losse bouw gewenst is;
2. de bestaande woningen te duur zijn om door "eenvoudige imkers" te worden aangeschaft;
3. woningen met losse bouw in het algemeen moeilijk zelf te vervaardigen zijn;

4. het zeer gewenst is dat het Hoofdbestuur stappen onderneemt om de imkers op billijke wijze woningen met losse bouw te verschaffen.

De vergadering was het met Stienstra's konklusie eens en gaf het Hoofdbestuur opdracht stappen in genoemde richting te nemen. Waarschijnlijk was men er zich toen niet van bewust een historische beslissing genomen te hebben. In het Maandschrift van augustus 1907 vinden we daarom de volgende oproep: "Het hoofdbestuur verzoekt voor 15 september a.s. prijsopgave van bijenwoningen voor losse bouw (verschillend systeem) bij levering van minstens tien stuks. Gewenst is de opgave zo volledig mogelijk te omschrijven en ook prijsopgave te verstrekken voor meer dan tien stuks".

Vermoedelijk is Kelting meteen na die Algemene Vergadering van 1907 aan het werk gegaan om - op basis van de W.B.C. - zijn Simplex te ontwerpen. En dat betekent dat deze kast in 1982 zijn 75-jarig bestaan viert. Hoewel de Simplex later op enkele punten gewijzigd is (tot hij in 1951 genormaliseerd werd) en hij voor een groot deel plaats heeft moeten maken voor de efficiëntere en goedkopere spaarkast, zijn er tot op de huidige dag nog veel van in gebruik.

Heftige discussies zijn er in de loop der jaren over Keltings ontwerp gevoerd en toen Mommers met zijn enkelwandige, op het Langstroth-type gebaseerde kast kwam leek het er op of dat de genadeslag zou worden voor de Simplex.

Er deugde nu helemaal niets meer van: de dubbelwandigheid had geen zin, tussen de buitenranden zou water naar binnen komen, hij was onpraktisch vanwege de vele losse onderdelen en dus ook duurder, de Dathé-pijp rolde steeds van het schuine dak af enz. Eerlijkheidshalve moet gekonstateerd worden dat er niet veel tegen die bezwaren was (en is) in te brengen. Niettemin wordt onze jubilaris, zoals gezegd, nog steeds gefabriceerd en verkocht. Waarom dan?

Om die vraag te beantwoorden kan schrijver dezes, als verstokte Simplexist, alleen maar namens zich zelf spreken. Akkoord spaarkastfans, jullie hebben gelijk: de Simplex is onhandig, moeilijk zelf te maken, je kunt zo moeilijk met je schraapbeiteltjes tussen de eerste en de tweede broedkamer komen... Ik

geef het toe, ik geef het allemaal toe... ook gebeurt het nogal eens dat er bijen opgesloten raken tussen binnen- en buitenbakken, je haalt je vingers open aan die 19e eeuwse (ja heus!) afstands-blikjes... allemaal waar, allemaal waar.

De redenen waarom ik het desondanks bij die Simplex houd hebben echter totaal niets met de bijen zelf te maken. Allereerst vind ik deze kast gewoon mooier dan de plumpe spaarkist en ten tweede heeft mijn keus te maken met het feit dat ik lijd aan een kwaal waar, naar ik meen, de halve natie mee tobt: pijn in de rug... En Simplexonderdelen zijn nu eenmaal lichter dan die van de spaarkast. Vandaar.

Als we ir. Mommers de vader van de spaarkast noemen, dan mogen we F. Aug. Kelting toch zeker wel als de grootvader beschouwen. Vooral aan de laatste hebben de Nederlandse imkers het te danken dat zij nu vrijwel allemaal werken met bovenbehandelingskasten en gestandaardiseerde ramen. Terecht schrijft mevr. Rive in het Groentje van februari 1982 dat men daar in de ons omringende landen met afgunst naar kijkt. Proficiat 75-jarige Simplex. Proficiat spaarkast. Maar vooral: Proficiat Kelting.

Otto B. de Kadt, Amstelveen

Boukje van der Veen (98) eet nog dagelijks honing

Noem de naam Van der Veen bij een oudere imker in Nijmegen en omgeving en u krijgt minstens één reactie, die als het een beetje wil zal bestaan uit een kleurrijk verhaal over deze kleine man, die als imker zijn hele lange leven uitsluitend leefde van bijen, honing en de washandel. Hij overleed negen jaar geleden in hoge ouderdom, nadat hij zijn bijen al geruime tijd voordien vaarwel had gezegd.

Zijn vrouw Boukje bleef tot op heden het huis aan de Van Peltlaan bewonen, dank zij de goede zorgen van dochter Hilde, die zich dag en nacht voor haar 98-jarige moeder inzet.

Haar naam verradt het al. Boukje is van Friese af-

komst en het echtpaar Van der Veen woonde aanvankelijk in Wolvega. "Maar er was daar geen mogelijkheid om van de bijen te leven, zodat we in 1912 naar Lent trokken en kort daarna naar Nijmegen. Toen was het met verhuizen afgelopen, want dit huisje vlakbij de grote lindes aan de St. Annastraat is nu al 70 jaar een vast honk gebleven. We hadden nooit minder dan 100 bijenkasten, maar ze stonden niet allemaal hier bij huis, hoor", aldus de krasse dame. En haar ogen beginnen te twinkelen als ze er aan toevoegt: "Zelf ben ik wel nooit echt met de bijen bezig geweest, maar ik maakte altijd de honingpotjes schoon - en dat zijn er héél veel geweest, reken maar".

Het bleek Van der Veen ook in het Gelderse niet mogelijk alleen van het bijenhouden te leven. Om zijn gezin met vier kinderen brood op de plank te bezorgen toog hij op zijn fiets tot ver in Brabant om daar was te kopen en de door hemzelf vervaardigde geperste kunstraat aan de man te brengen. Om de productie van zijn volken op te voeren ontwikkelde deze beroepsimker een bijzondere behandelingsmethode voor zijn Thüringer kasten om vooral het zwermen beter onder controle te krijgen. (*Hoe precies, dat zal helaas wel niet meer te achterhalen zijn. - RED.*)

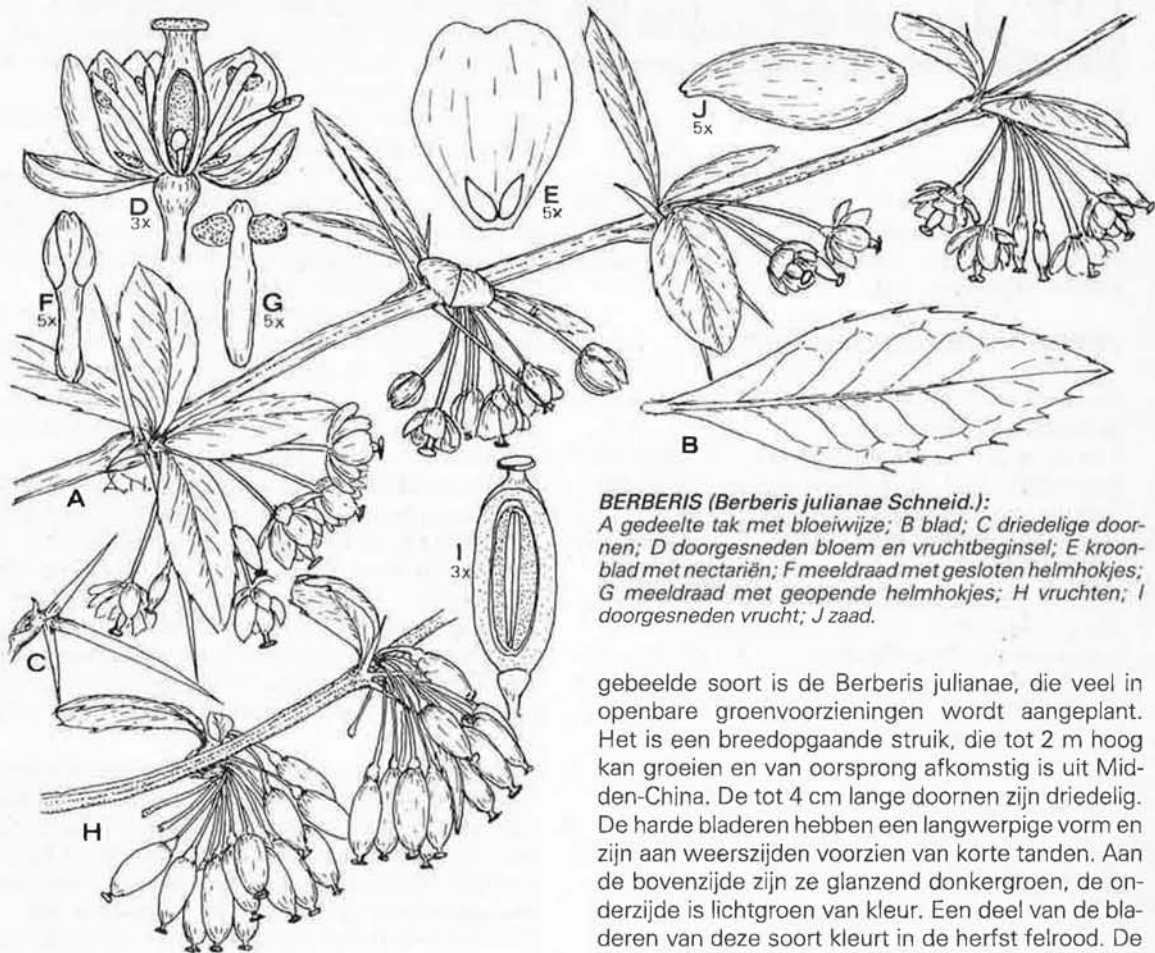
Bij stukjes en beetjes komen de herinneringen bij mevrouw Van der Veen aan dat verre imkerleven weer boven, maar de dag begint en eindigt nog altijd heel tastbaar met een lepeltje honing. En die dag wordt verder bepaald door een vast ritme. "We leven echt met de zon op en neer", zeggen de dames Van der Veen, die zich ook zonder televisie nooit vervelen.

Izaak van Crujningen, Bergen op Zoom

De nieuwe **AKTIVITEITENGIDS** geeft
32 pagina's informatie!

Bestellen door storting van f 4,00 op giro
846801 VBBN Wageningen of bankrekening
53.90.42.897 ABN Wageningen (giro 824184)
t.n.v. VBBN Wageningen, onder vermelding
"Aktiviteitengids 1983/84"

bijenplant in beeld

BERBERIS (*Berberis julianae* Schneid.):

A gedeelte tak met bloeiwijze; B blad; C driedelige doornen; D doorgesneden bloem en vruchtbeginsel; E kroonblad met nectariën; F meeldraad met gesloten helmhokjes; G meeldraad met geopende helmhokjes; H vruchten; I doorgesneden vrucht; J zaad.

berberis

Van het geslacht *Berberis*, dat tot de *Berberis*-familie behoort, zijn ongeveer 500 soorten bekend, verdeeld in 2 groepen. Van de groep *Septentrionales* zijn de meeste soorten afkomstig uit Azië, en wel in het bijzonder uit China. De andere groep, *Aurales* genaamd, omvat ongeveer 200 soorten, die hun oorsprong in Zuid- en Midden-Amerika hebben. Naast de vele soorten en variëteiten zijn vele cultuurvariëteiten ontstaan. Een deel hiervan is bladverliezend en een deel bladhoudend. De enige soort die in ons land in het wild groeit is de Zuurbes (*Berberis vulgaris* L.). Groeiplaatsen zijn te vinden op kalkrijke gronden van het duindistrict, fluviaal district en in Z-Limburg. Van het *Berberis*-sortiment wordt veel gebruik gemaakt voor beplanting van tuinen, plantsoenen en parken. Ook vindt toepassing plaats bij het maken van afscheidingen, want de takken zijn voorzien van lange doornen. De soorten en cultivars hebben een gevarieerde sierwaarde, hetzij om de kleurige bloemen, hetzij om de fraaie bessen in het najaar. De af-

gebeelde soort is de *Berberis julianae*, die veel in openbare groenvoorzieningen wordt aangeplant. Het is een breedopgaande struik, die tot 2 m hoog kan groeien en van oorsprong afkomstig is uit Midden-China. De tot 4 cm lange doornen zijn driedelig. De harde bladeren hebben een langwerpige vorm en zijn aan weerszijden voorzien van korte tanden. Aan de bovenzijde zijn ze glanzend donkergroen, de onderzijde is lichtgroen van kleur. Een deel van de bladeren van deze soort kleurt in de herfst felrood. De bloemen zitten in trosjes op dezelfde plaats waar de bladeren en doornen aan de takken groeien. Iedere bloem heeft zes kelkbladeren, zes kroonbladeren, zes meeldraden en een heel korte stamper, die op het vruchtbeginsel staat. De nectariën zijn in de bloemen duidelijk te zien. Ze bevinden zich aan de basis van de gele kroonbladeren en tekenen zich daarop voor ons oog af door de oranje-gele kleur. Voor het bijeengaan worden ze nog beter zichtbaar gemaakt, doordat de nectariën geen ultraviolet licht terugkaatsen, terwijl het overige deel van het kroonblad dat wel doet. Het interessante van de *Berberis*-bloemen is de beweging van de meeldraden. Deze zijn tussen de nectariën aan de basis van de kroonbladeren verbonden. Raakt een nectarzoekende bij met haar tong de onderzijde van de helmhokjes dan klappt deze onmiddellijk binnenwaarts. De geopende helmhokjes komen daarbij in aanraking met de bij en het stuifmeel wordt afgegeven. De bloemen bloeien in de maanden mei en juni en trekken veel bijbezoek. De vruchten hebben een blauwe kleur en zijn mooi witberijpt. *Berberis*-struiken zijn welkome bijplanten voor de stadsimker. Arjen Neve

UITLOTING OBLIGATIES

De volgende nummers zijn volgens de voorwaarden uitgeloot: nr. 5-25-31-69-78-95-97-118-120-128. De houders van deze uitgelote obligaties worden verzocht de obligaties naar het Bijenhuis te zenden, waarna uitbetaling volgt.

VERKIEZING LEDEN HOOFDBESTUUR

Tot leden van het Hoofdbestuur zijn bij enkele kandidaatstelling (her)benoemd:

Voor de groep **Overijssel-Oost**: dhr. T.A. Visch, Aaftinksweg 8, 7481 VV Haaksbergen, tel. 05452-403.

Voor de groep **Veluwe**: dhr. J.E. Kleinmeijer, Jhr. Ned. v. Rosenthalweg 40, 6862 ZW Oosterbeek, tel. 085-333828.

Voor de groep **Utrecht**: dhr. C.J. Pater Jzn, Achterdijk 22, 3981 HB Bunnik, tel. 03405-1305.

Voor de groep **Zuid-Holland**: dhr. Th. Weijman, H. Swarthplantsoen 23, 2394 XC Hazerswoude, tel. 01714-2606. Dhr. Weijman volgt dhr. M.W. v.d. Meulen te Sliedrecht op.

OPNIEUW: DE STATUTENWIJZIGING

Allereerst willen wij u een korte opsomming geven van de stappen, die nog moeten worden ondernomen om de statutenwijziging te voltooien.

De concept-statuten, die gepubliceerd zijn in het Groentje van februari 1982, kunnen, na wijziging op grond van gemaakte opmerkingen in de algemene vergadering van 3 april 1982, worden beschouwd als een bijlage bij de agenda van de algemene ledenvergadering op 26 maart 1983. Wij zouden u willen aanraden deze stukken nogmaals goed door te nemen. Mocht u van mening zijn dat nog ergens iets moet worden gewijzigd, dan kan dit alleen nog door middel van een amendement, waarover de algemene vergadering zich zal moeten uitspreken. Dit betekent wel dat u voor de tekst, zoals u die zoudt willen zien geformuleerd, zelf een passende redactie zult moeten opstellen: de algemene vergadering is niet direct de aangewezen plaats om voor de vuist weg een sluitende formulering te vinden.

Omdat wij eventuele amendementen alle aandacht willen geven, die zij verdienen, zouden wij deze graag **vóór 15 december 1982** schriftelijk van u ter kennisneming ontvangen. Alle ingediende amendementen zullen in het Groentje van februari 1983 worden gepubliceerd.

Na de algemene ledenvergadering van 1983 waarin,

naar wij hopen, de statutenwijziging voltooid kan worden, kan worden overgegaan tot de oprichting van de subverenigingen.

Sinds de algemene ledenvergadering van 3 april 1982 zijn nog enkele commentaren binnengekomen, waarvan wij hieronder in het kort de hoofdzaken de revue laten passeren.

De vraag is gesteld of subverenigingen donateurs kunnen aanvaarden, ook al worden deze niet in de statuten genoemd. Het antwoord is bevestigend; de donateurs verkrijgen geen rechten ten opzichte van de subvereniging: zij doen schenkingen. Uiteraard staat het de subvereniging vrij de donateurs voor bepaalde evenementen uit te nodigen.

Van wezenlijk belang is de vraag, welk nut het voor een plaatselijke imkersvereniging heeft om een subvereniging van de VBBN te zijn. De voordelen zijn tweërlei, nl. de voordelen die de bijenhouderij in Nederland in zijn geheel betreffen en die welke iedere individuele imker aangaan.

Tot de eerste behoort de belangenbehartiging in de ruimste zin des woords: hieronder valt de belangenbehartiging bij de overheid in haar verschillende verschijningsvormen, o.a. via het Landbouwschap, het deelnemen in het bestuur van "Ambrosiushoeve", het bevorderen van de koninginnetteelt en, niet te vergeten, het organiseren van de ziektebestrijding. De tweede groep omvat de toezending van het maandblad, de collectieve verzekering en de levering van bijensuiker.

Hoewel de eerste groep niet spectaculair aandoet, moet u zich toch eens realiseren wat het zou betekenen indien dit alles niet zou geschieden. Overigens is het bestuur van de VBBN samengesteld uit vertegenwoordigers van de subverenigingen, zodat een doelmatige belangenbehartiging is gewaarborgd.

Voorts is de suggestie gedaan om voor de subverenigingen de leeftijdsgrens voor bestuursfuncties van 65 jaar te laten vervallen. Deze suggestie is door het Hoofdbestuur overgenomen.

Een van de afdelingen merkte op dat de Rijksvoorschriften voor subsidiëring van land- en tuinbouw cursussen het navolgende voorschrift bevatte (art. A 1.2.):

"Geen subsidie wordt verstrekt aan verenigingen die:

- geen volledige rechtsbevoegdheid bezitten;
- niet ingeschreven zijn in het Verenigingsregister bij de Kamer van Koophandel in wiens gebied zij zijn gevestigd."

Deze opmerking geven wij gaarne door: het niet hebben van volledige rechtsbevoegdheid (door oprichting bij notariële akte) sluit de mogelijkheid uit een subsidie op een door u te organiseren bijenteeltcursus te verkrijgen. Dit geldt overigens voor alle van gemeentewege te verstrekken subsidies.

Met dit korte overzicht vertrouwen wij u voor wat de belangrijkste punten van commentaar betreft op de hoogte te hebben gesteld.

DE STATUTEN VAN DE SUB-VERENIGING

Rechtsbevoegdheid:	met volledige rechtsbevoegdheid	met beperkte rechtsbevoegdheid
Oprichting bij notariële akte:	verplicht	neen
Inschrijving bij de K.v.K.:	verplicht	mogelijk, doch niet verplicht
Aansprakelijkheid der bestuursleden:	geen	indien wel ingeschreven: slechts aansprakelijk in privé, indien de vereniging haar verplichtingen niet nakomt.
		indien niet ingeschreven: volledig aansprakelijk in privé.
Toepassingsgebied:	Grote afdelingen: - diverse activiteiten, dus risico's, zoals: • org. cursussen; • org. bijen- en honingmarkten e.d. • org. van imkersdag, symposia e.d. - bezittingen, zoals: • bijenstal, instructiestand e.d. • verenigingsgebouw of -opstallen; • depot imkersartikelen. - het aangaan van verbintenissen (huren, pachten, bij cursussen, verzekeringen, verkrijging subsidies, e.d.	Vul hier uw eigen activiteiten en bezittingen in, bepaal vervolgens in hoeverre u als bestuurder volledige of beperkte rechtsbevoegdheid heeft (en als bestuursleden in privé risico's wenst te aanvaarden) en bepaal aan de hand hiervan of u kiest voor volledige of beperkte rechtsbevoegdheid; kiest U voor beperkte rechtsbevoegdheid dan dient U vervolgens nog te kiezen of U al dan niet bij de K.v.K. wenst te worden ingeschreven.
		Kleine afdelingen (sub-verenigingen), waarbij gedacht wordt aan een ledenbestand van rond 20 leden. - weinig of nagenoeg geen activiteiten; - geen noemenswaardige bezittingen; - geen verbintenissen; Kortom geen risicofactoren van enigerlei betekenis.

KORT VERSLAG H.B.-VERGADERING 18-9-1982

Aanwezig: J.J. Speelziek (vz.), G. Bruls, mw. J. Brussen, J. Fluyt, R.H. Geskes, A.H. Hartman, J.E. Kleinmeijer, J.A. Krabbenborg (1e gedeelte), W.H. de Lange, A. van Lavieren, M.W. van der Meulen, E. Meijberg, drs. P.C. Muntjewerf, C. Pater Jzn, mw. T.E.A. Rive, T.A. Visch.

Afwezig: mw. A. van Andel.

Uitvoerig werd gesproken over de spuitschade in de Flevopolders en de nieuwe Statuten, omdat hierover elders in dit en het vorige Groentje is gepubliceerd is het niet nodig er hier dieper op in te gaan.

Verzekeringen

De polissen voor de Collectieve Bijenverzekering en inboedel met opstal Bijenhuis worden ondergebracht bij Stad Rotterdam. De W.A.-polis blijft voorlopig nog bij Hüdig-Langeveldt i.v.m. de looptijd en de lage premie. Mogelijkheid van bijverzekeren zal worden geschrapt. Imkers of afdelingen kunnen dit zelf regelen met mw. Thewissen of met hun eigen verzekering. Voor het verzekeren van afdelingsstallen zal een zinsnede in de statuten voor sub-verenigingen moeten worden opgenomen. De afdelingen zullen hierover t.z.t. bericht ontvangen.

Handel

De prognose is dat we rond de nul of licht negatief zullen eindigen. Wel is het H.B. van mening dat de huur-, huisvestigings-, accountants- en financieringskosten zwaar op Handel drukken.

Afd. Bijenteelt Landbouwschap

Plaatsvervanger voor dhr. Speelziek wordt dhr. van Lavieren (was dhr. Meijerman), voor dhr. Geskes dhr. Kleinmeijer. Dhr. de Lange is plv. voor dhr. Speelziek in de Stichting Proefbijenstand Ambrosiushoeve.

Overbrengen Verenigingsarchief

Alle archiefstukken liggen momenteel ongeordend op de zolder van het Bijenhuis. Het in bewaring geven bij het Rijksarchief Gelderland te Arnhem biedt de volgende voordelen: De stukken worden op de juiste temperatuur en luchtvochtigheid bewaard en het archief zal mettertijd worden geordend. Op grond hiervan besluit het H.B. het Verenigingsarchief aldaar onder te brengen. Het D.B. zal de voorwaarden hiervoor vaststellen o.a. over de toegankelijkheid van het archief voor derden, niet-leden van de VBBN.

Verslag Schiermonnikoog (dhr. Geskes):

De start was slecht daar er te weinig darren waren als gevolg van het koude voorjaar, verder is alles goed verlopen. 1416 volkjes werden ingezonden. De honingopbrengst is goed. Financieel resultaat zal waarschijnlijk ook goed zijn. Volken werden met rook nagezien op Varroa. Onderleggers werden geplaatst, hierop werd niets geconstateerd. Monsters bijen werden genomen voor onderzoek op tracheeënmit.

Verslag Vlieland (dhr. Visch):

Belangstelling is er voldoende. Financieel verlies bedraagt ca. f 56,-, dit zal door de R.U. worden gedragen. Een evaluatiedag voor deelnemers zal in de

ember of januari worden gehouden. Gebleken is dat het telen van darren op het vasteland minder kritiek is dan op Schier. Een andere organisatievorm zal moeten worden gevonden, daar het Laboratorium voor Vergelijkende Fysiologie van de RU te Utrecht zich niet meer voor het projekt kan inzetten.

Opheffen Ziektebestrijdingscommissie VBBN

Het H.B. gaat hiermee akkoord, daar in voorkomende gevallen de leden van de Vereniging, die in de Ziektebestrijdingscommissie van het Landbouwschap zitting hebben, bijeen geroepen kunnen worden.

Fondsen

Fonds Wetenschappelijk Onderzoek werd indertijd in overleg met de Bedrijfsraad opgericht. Onze Vereniging reserveerde jaarlijks f 0,10 per lid, terwijl de andere bonden dit na hebben gelaten. Na discussie besluit het H.B. het fonds t.b.v. wetenschappelijk onderzoek, tentoonstellingsfonds, congresfonds, fonds t.b.v. research en bibliotheekfonds in één Algemeen Fonds om te zetten, waarover kan worden beschikt na beslissing door het H.B. De aanvulling voor dit fonds zal f 0,10 per jaar per lid zijn. Dhr. v.d. Meulen zal een overzicht maken van datgene wat binnen dit nieuwe Fonds valt. Dhr. Visch kan dit jaar nog een bedrag uit dit Fonds t.b.v. de bibliotheek opnemen om hieruit moderne literatuur aan te schaffen.

Drachtplantencommissie

Voorz. memoreert dat de Drachtplantencommissie oorspronkelijk onder auspiciën van het L.B.S. zou komen, de Z.B.C. had echter prioriteit. Als wij een goede commissie binnen de Vereniging hebben kan dit de basis vormen voor een commissie binnen het L.B.S. Dhr. v.d. Meulen en Mw. Brussen hebben hiervoor een taakomschrijving op papier gezet. Er moeten adressen worden verzameld van in dit verband belangrijke instanties en/of personen; tevens dienen enkele modelbrieven op het secretariaat (Bijenhuis) te liggen, die desgevraagd naar de afdelingen kunnen worden gezonden ter ondersteuning van plaatselijke acties ter verbetering van de bijenweide. Er moet gezorgd worden voor publiciteit in tijdschriften o.a. van Staatsbosbeheer en in de richting van het Consulentschap voor de Sted. Groenvoorz.

Rondvraag

Dhr. **Geskes** wenst zich terug te trekken uit Commissie Honing en Commissie Onderwijs. Ook het voorzitterschap van de Koninginneteeltcommissie zou spreker graag overdragen. Het H.B. meent dat de nieuwe voorz. in ieder geval een H.B.-lid dient te zijn. Zelf blijft spreker lid van de commissie.

Mw. **Brussen** zou het reisverbod in de Achterhoek graag bekorten.

Dhr. **van Lavieren**: Kan dhr. Pettinga sancties geven op het niet gesloten houden van bijenvolken op de markten? Voorz. meldt dat de R.B.C. richtlijnen hierover zond aan de marktcommissies, maar sancties zijn nog niet mogelijk.

KORT VERSLAG VERG. ZBC LANDBOUWSCHAP

Een uitvoerig verslag van deze bijeenkomst volgt in een van de komende nummers van INFO.

- ★ In W.-Duitsland heeft een sterke uitbreiding van de Varroa plaatsgevonden (Keulen, Dortmund en Hamburg). Momenteel kunnen we in heel Duitsland Varroa verwachten, wellicht ook al aan de grenzen.
- ★ In de volken die slachtoffer zijn van Varroa komt dikwijls ook Europees vuilbroed voor.
- ★ In de BRD wordt Varroa op grote schaal bestreden met Folbex VA (in Nederland nog niet verkrijgbaar); met tabak worden proeven gedaan.
- ★ In februari 1983 zal in EEG-verband te Wageningen een symposium worden georganiseerd voor onderzoekers van de Varroa-mijtziekte.
- ★ Actie-plan: Zodra Varroa wordt geconstateerd zullen de geïsoleerde Varroa-infecties onmiddellijk worden opgeruimd en zal er een vervoersverbod worden ingesteld; komt de Varroa massaal over de grens dan zal een vervoersverbod zinloos zijn.
- ★ Leden zal worden geadviseerd onderleggers in de kasten te leggen, vlak voordat de voorjaarsinspectie wordt gehouden; richtlijnen hiervoor zullen t.z.t. in het Groentje worden gepubliceerd.
- ★ Mijtziekte in Nederland: in het voorjaar 1982 zijn 1400 monsters genomen.
- ★ In Cadier en Keer (Limburg) zijn 2 nieuwe gevallen van Acarapis-mijtziekte geconstateerd; de volken zijn inmiddels afgemaakt na overleg met de betrokken imkers.

T.R.

NOGMAALS BIJENSTERFTE KOOLZAAD

Zoals uit voorgaande Groentjes bleek werd door het Hoofdbestuur optimale aandacht geschonken aan de grote bijensterfte, die dit jaar op de koolzaadvelen plaatsvond. Nu de meeste gegevens dienaangaande ontvangen zijn willen we de verkregen informatie gaarne aan u voorleggen, zodat u met ons een voorzichtige conclusie kunt trekken omtrent de vermoedelijke oorzaken.

Gewas en weersomstandigheden

De eerste bijenvolken werden reeds op 30 april geplaatst, waarna grote groepen volgden op 8 en 15 mei d.a.v. Het koolzaad kwam door het zeer koude weer eerst rond 10 mei in bloei, m.a.w. bijna twee weken later dan normaal. De dagtemperaturen van de eerste weken in mei bedroegen 5 tot 10° C met zelfs nog een aantal nachtvorsten. De bijenvolken verkeerden dan ook gedurende ruim twee weken

onder verre van ideale omstandigheden. De slechte weersomstandigheden in de eerste helft van mei met de late koolzaadbloei zullen onmiskenbaar invloed hebben gehad op de ontwikkeling van de voorjaarsvolken.

Schadebeeld

Uit het ingestelde onderzoek is gebleken dat ruim 1300 bijenvolken merkbare schade hebben onderhouden. Aangezien hierbij niet inbegrepen zijn de schademeldingen van de zuidelijke bonden en onze Belgische imkers, en er voorts rekening mee moet worden gehouden dat vele incidentele imkers hun schade niet hebben aangemeld, mag worden aangenomen dat slechts een derde deel van de werkelijke schade ons ter kennis kwam. Globaal werd geconstateerd dat imkers aan de grens van grote koolzaadvelden over 't algemeen aanmerkelijk minder ofwel geen schade rapporteerden, zulks in tegenstelling tot plaatsen waar de koolzaadackers omsloten ofwel begrensd werden door graanvelden en andere gewassen.

Gewasbeschermingsmiddelen

Op bloeiend en rijpend koolzaad wordt de laatste jaren gebruik gemaakt van het middel Nexagan, dat niet of nauwelijks schadelijk is voor bijen. De middelen MCPP en MCPA zijn uitsluitend gebruikt voor onkruidbestrijding in granen, dikwijls op belendende percelen. Hoewel deze middelen formeel niet of nauwelijks schadelijk zijn voor bijen, laten bepaalde buitenlandse publicaties ook andere geluiden horen, waarbij de zogenaamde desoriëntatie van bijen, zoals door enkele imkers werd waargenomen, wellicht samenhangt met het gebruik van deze middelen. Een onderzoek dienaangaande door de Rijksbijenteeltconsulent is dan ook noodzakelijk. Het middel Fenitrothion is wel schadelijk voor bijen; dit werd op twee percelen met zomerkoolzaad toegepast. Het gewas was ten tijde van de bespuiting ca. 10 cm hoog en niet in bloei. Bijbezoek vond derhalve niet plaats. Uit de omgeving van een der beide locaties zijn in het geheel geen schademeldingen binnengekomen. De kans dat de grote en verspreid voorkomende sterfte is veroorzaakt door deze beide bespuitingen moet derhalve uiterst gering worden geacht.

Bevindingen van de Alg. Inspectiedienst van het Min. van Landbouw

De directie van deze dienst deelde ons desgevraagd omtrent de "spuitschade bijenvolken" het volgende mede: "Door mijn Dienst is in dit verband onderzoek verricht naar mogelijke overtredingen van de Bestrijdingsmiddelenwet 1962. Toen daarvan niets bleek is het onderzoek gesloten. Te uwer informatie zij medegedeeld dat het onderzoek naar de mogelijke oor-

zaak wordt ingesteld door het Consulentenschap in Algemene Dienst voor de Bijenteelt." Van laatstgenoemde instantie werden tot dusver geen nadere berichten in dit verband ontvangen. We moeten hierbij opmerken, dat bij het spoorloos verdwijnen van alle vliegbijen uiteraard geen reacties van de A.I.D. kunnen worden verwacht. Voorts maakt de snelle afbraakperiode van een aantal giften in bijenmonsters van meerdere dagen oud de kans op het vinden van gifsporen uitermate gering.

Werkinstructies toediening gewasbeschermingsmiddelen

Bij bespuitingen gelden vele beperkende bepalingen, zoals t.a.v. windrichting, windsnelheid, temperatuur en luchtvochtigheid, e.d. Aangezien er in de gewraakte gebieden uitsluitend werd gespoten met landmachines (geen vliegtuigen) werden de omstandigheden terzake nader bestudeerd. Voor wat betreft de relatieve luchtvochtigheid is gebleken dat deze in de periode van 10 t/m 15 mei voor een groot deel van de dag beneden de 50 was gelegen, hetgeen als extreem moet worden aangemerkt. Onder die omstandigheden is het voor de bijen, tenzij er drinkwater in de directe omgeving voorhanden is, moeilijk om water te verkrijgen. Lange vluchten en het opnemen van water op elders gelegen (bespoten) graanackers e.d. is dan alleszins aannemelijk.

Bovenstaande gegevens, die een korte samenvatting geven van alle ontvangen schademeldingen, alsmede van contacten met de R.I.J.P. en de A.I.D., waarbij vele imkers die ons hun deskundigheid hierbij ter beschikking stelden niet onvermeld mogen blijven, leiden tot de volgende conclusies.

- Van de zijde van de R.I.J.P. en de A.I.D. werd volledige medewerking bij dit onderzoek verkregen; ook die instanties, inzonderheid de R.I.J.P., ervaren de grote bijensterfte als een zaak die noch de imkerij noch de landbouw goed doet.
- Aanwijsbare overtredingen van de Bestrijdingsmiddelenwet zijn ons niet gebleken, hetgeen niet impliceert dat zulks niet geschied zou zijn. Het grote bijenverlies kan nu eenmaal niet terug worden gebracht tot louter natuurlijke oorzaken.
- De gewasbeschermingsmiddelen MCPA en MCPP schijnen niet in alle opzichten ongevaarlijk te zijn voor bijen, zodat een nader onderzoek in dezen noodzakelijk is.
- Slechte weersgesteldheden (koude), extreme klimatologische situaties (zeer lage luchtvochtigheidsgraad) en de late koolzaadbloei zullen ongetwijfeld in negatieve zin tot deze bijensterfte hebben bijgedragen.
- Het meer en meer verspreid komen te liggen van de koolzaadackers, in tegenstelling tot de vroegere zeer grote oppervlakten, veroorzaakt in

toenemende mate invloeden van bespuitingen op aangrenzende akkers met andere gewassen. Midden in het koolzaad staande volken leden geen schade, de slachtoffers waren voornamelijk de volken die in de grensgebieden stonden opgesteld.

- f. De communicatie tussen alle betrokkenen zou verbeterd moeten worden, waarbij gedacht wordt aan de communicatielijn van R.I.J.P. (R.B.C.) - bemiddelaars (W. van 't Land) - koolzaadgangsters, terwijl een grotere betrokkenheid van de imkersorganisaties evenzeer wenselijk is.
- g. Tot slot rijst de vraag of de zgn. verdwijnsiekte, waarover de laatste jaren nog al eens gesproken werd, ook hier een rol heeft gespeeld. (Zie "Werkboek Bijenhouden", pag. 49).

P.S. De schade-claim-procedure zal nog nader met onze juridische adviseur worden opgenomen.

J.J. Speelziek, alg. voorz. VBBN.

Proefbijenstand AMBROSIUSHOEVE

Overzicht van het onderzoek op bijeziekten in de maanden juli, augustus en september 1982.

1.1 Routine-onderzoek op tracheeënmijsziekte (Acarapis woodi R.). De monsters werden genomen o.l.v. medewerkers van de dienst in het najaar van 1981:

juli	328 uit Groningen
augustus	747 uit Groningen, Friesland, Limburg
september	567 uit Limburg

1.2 Najaarsbemonstering: september 1982. Monsters genomen zowel door eigen medewerkers als vrijwilligers:

Limburg	326
Gelderland	198
Overijssel	2
Drenthe	11
Groningen	257

2 Ingezonden monsters van imkers en de Algemene Inspectiedienst:

	juli	augustus	september
Inzendingen	29	23	18
Onderzoek op:			
Acarapis-mijtsiekte	18	22	22
Nosema	18	22	22
vergiftiging	12	7	-
Varroa	19	1	20
stuifmeelonderzoek	15	6	9
broedziekte	2	1	-
afwijkingen	1	-	2

J. v.d. Steen

Aktiviteitengids

De nieuwe tweejaarlijkse gids is uit! 32 pagina's vol informatie over onze Vereniging, zoals:

- de commissies en wie er zitting in hebben
- hoe wordt een cursus bijenteelt georganiseerd
- waar en wanneer is er een bijen en/of honingmarkt
- welke inlichtingen verstrekt het consulentenschap voor de bijenteelt, Ambrosiushoeve
- de nationale imkersdag en honingkeuring
- honingkeuringen in het algemeen
- buitenlandse bijentijdschriften
- excursiemogelijkheden, o.a. bijenteeltmusea

Dit en nog veel meer wat de moeite waard is leest U in de Aktiviteitengids 1983-84.

De afdelingen ontvingen twee exemplaren voor eigen gebruik en om te laten rouleren onder de leden. De leden zouden wij desondanks willen aanraden zelf een gids te bestellen. De antwoorden op 7 van de 10 telefoontjes die bij het Bijenhuis binnenkomen vindt U in dit boekje!

Omdat het voor ons evenals voor de leden van belang is dat het boekje in ruime kring bekend wordt, zijn de kosten laag. Het is te bestellen door overmaking van f 4,00 op giro 846801 VBBN Wageningen of bankrekening 53.90.42.897 ABN Wageningen (giro 824184) t.n.v. VBBN Wageningen, onder vermelding "Aktiviteitengids 1983/84".

Na de nieuwe aktiviteitengids nog een nieuwtje! Wist U dat er in het kader van de mechanisatie in de fruitteelt een volautomatische honingraat - verpakkingmachine in Nederland is geïntroduceerd?

De honingraatmachine schuift automatisch over de vruchten, die op een gatenband zijn gerangschikt. De vruchten die ieder in een eigen "cel" liggen worden per honingraat afzonderlijk verpakt in dozen of krimpfolie.

In deze context past ook hetgeen ik hoorde van een medewerker van de Fokker-vliegtuigfabrieken, nl. dat de vleugels van vliegtuigen, die wel sterk maar zo licht mogelijk moeten zijn, binnenin worden verstevigd met een aluminium-raatwerk in cel(zeshoek)-vorm.

T.R.

HONING is PUUR natuur!
Welk ander voedingsmiddel nog meer?

NATIONALE IMKERSDAG ASSEN 1982

Piet Steltman in zijn gloedvol betoog

De keurzaal: letterlijk en figuurlijk

Keuren, een secuur werkje

Vlechtwerk als sierkunst, dat blijkt

Foto's: U. Kooijmans, afd. Rotterdam

STICHTING TOT BEHOUD VAN DE NEDERLANDSE BIJ

Op 2 september vond een gesprek plaats tussen onze Vereniging en de Stichting, waarbij aanwezig waren J.J. Speelziek, drs. J. Beetsma, S. Fontein en ir. A.R. Kuit. In het gesprek werd bevestigd dat de Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland, de Stichting tot Behoud van de Nederlandse Bij en de Stichting Zeldzame Huisdierrassen voorstander zijn van het behoud van de Nederlandse bij. Men was gezamenlijk van mening dat momenteel gestreefd moet worden naar het veilig stellen van aanwezig materiaal. Het is niet realistisch om terug te gaan naar de eigenschappen van 40 à 50 jaar geleden. De Nederlandse bij had toen een te sterke zwermneiging om thans bedrijfsmatig te worden gehouden. Er is vastgesteld dat een inventarisatie van het aanwezige materiaal van groot nut is om een beleid voor de verdere toekomst uit te stippelen. Als eerste doel wordt gesteld een inventarisatie van de ras- en ge-

bruikseigenschappen van de volken op Terschelling, Texel en nog een derde gebied. De Landbouwhogeschool heeft interesse voor dit onderwerp, mogelijk kan daarvan hulpkracht worden verkregen. De heer Leeftang zal de kwestie van het in stand houden en vermeerderen van de Nederlandse bij opnieuw ter sprake brengen in de Koninginneteeltcommissie. Het doel is daarbij vorm te geven aan de gedachte dat het goed is voor de toekomst meer dan één ras voor gebruik als zodanig of in kruisingen beschikbaar te hebben.

DRENTSCHE VOLKSALMANAK 1837

NOVEMBER - SLACHTMAAND

In deze maand kan niets anders aan de bijen gedaan worden, dan dat men lette, dat geen ongedierte de korven aanvallen, dat de bijen verontrust en haar schadelijk is. Men kan ook nagaan, of de korven wel genoeg honig behouden en anders daarin voorzien.

BIJEN ALS OORLOGSTUIG - 1

H. Alfred Kissinger zag de bui hangen en verdween in 1938 nog op tijd uit Beieren. "Amerika riep en ik had medelijden," om met Hildegard Knief te spreken. Heinz werd Henry en dertig jaar later zou hij zich zowel berucht als beroemd maken in de hoogste functie na Mister President. De succes-story van een pienter baasje uit Fürth bij Neurenberg, die een voorloper vond in zijn voorvaderstad Bad Kissingen, iets meer naar het noordwesten aan de Main. Daar woonde Peter Heil, wiens achternaam geen verband houdt met het heil waarvoor Henry vluchtte, want we schrijven het jaar 1632.

De Zweedse generaal Reichswald bestookte de vesting al meer dan een week. Er moest wat gebeuren en dat deed Peter. Hij liet alle bijenkorven - en dat waren er behoorlijk veel - naar de muren brengen en kieperde ze één voor één over de rand in het vijandelijke kamp. Het effect was niet mis, ze hebben daar in de buurt nooit meer een Zweed gezien. Zo blijkt maar weer eens waartoe een Kissinger in staat is. Toch was dit meer een geval van slimheid dan van intelligentie, twee zaken die overigens wel eens vaker door elkaar gehaald worden.

Bovendien hadden de Zweden beter kunnen weten, stel dat ze daar bijtijds de kans voor kregen, want twee jaar tevoren was hun hetzelfde overkomen voor de poorten van Attendorn bij Olpe in het Sauerland. De wildgeworden bijen staken de nietsvermoedende belagers achter vizier en harnas, terwijl ze de blind voorthollende paarden alle tot dusver gevestigde snelheidsrecords lieten breken. De benarde stad was zonder slag of stoot bevrijd en uit dankbare her-

Belegering van een stad. Gravure, gedrukt te Amsterdam omstreeks 1700.

innering aan de wapenbuit die de Zweden inderhaast achterlieten voeren de Attendorners op heugelijke dagen tot op de dag van vandaag een glorieuze wapendans uit.

Bijen als snelle steekduivels in de verdediging en voor de aanval door onmachtige mensen gebruikt als oorlogstuig. Homerus vertelt er al over in zijn Ilias (II, 86-90): "Voorwaarts stormden de volkeren als menigten van bijen, die in dicht gewemel uit de rotsholen vandaan trekken, in bestendige zwerm zich hernieuwend. Nu in trossen op elkaar gedrongen vliegen zij rondom de bloemen der lente, ontelbaar andere dichtbij en veraf ontvluchtten zij." (vert. CM). De grote Griekse heldendichter had terecht diep respect voor de "zegevierende" of "overwinningsvrouwen", zoals de Germanen de bijen eens noemden, want naar men zegt zouden zij hem op een kwade dag het licht van zijn ogen hebben genomen. Het is geen wonder dat de indrukwekkende Bernhard van Clairvaux (1090-1153) de bijnaam "krijgshaftige bij" kreeg, want de vergelijking van strijdvaardige lieden met bijen is traditioneel bij vele volken. De geschiedenis van Yodaguyui uit de 11e eeuw vermeldt hoe deze Japanse vorst eens een bij bevrijdde uit een spinneweb. Nadat zijn leger het enige tijd later hard te verduren kreeg bij een aanval van zijn jaloerse broer kwam een in zwart en geel geklede man bij de koning op audiëntie en verklaarde de geredde bij te zijn, die hem op zijn beurt behulpzaam zou zijn. Miljoenen soortgenoten maakten de volgende broederaanval tegelijk tot de laatste. De daarbij omgekomen insecten werd bijgezet in een gouden schrijn, die elk jaar grote verering genoot.

Op het Indonesische eiland Timor wordt aangenomen dat de zielen van dappere, in de strijd gevallen krijgers overgaan in bijen. En van de Toradja's op Sulawesi (Celebes), eveneens in Indonesië, wordt verteld dat de toorn van de Datu van Luwu, de voormalige heer van het land, zich manifesteerde in bijen en wespen, die zijn gezant voorruitgingen en al zijn vijanden machteloos maakten. Wanneer de soldaten van de Massai- en de Wanderobbo-stam in Z-Afrika ten oorlog trokken werden zij besprenkeld met honingbier en melk, bij terugkeer met honingbier en rundermest. Hun collega-vechters van de Madsjagga-stam vertikten het echter een begonnen veldtocht voort te zetten als een bijenzwerm hun pad kruiste, want dat voorspelde een al zo goed als zekere nederlaag.

In Uganda, het stamland van de beruchte dictator Idi Amin, hield men er ook vroeger reeds merkwaardige methoden op na. Tussen fetisjen (afgodsbeelden) aan het begin van de bebouwde kom stonden of hingen in sommige dorpen vazen met bijen, die ter begroeting van vreemdelingen onverwacht stukgestoten werden. Nog bonter maken het de Aborigines (oorspronkelijke Australiërs), die ongewenste bezoekers bestoken met ronde, dunne korfjes, van binnen bestreken met prikkelend geurend plantensap en gevuld met een handvol, zeg 100 bijen. Als deze weggegoorpen booby-traps (splinterbommen) doel tref-

fen en uiteenspatten, laat zich gemakkelijk raden hoe de razende bijen zich over de "gasten" ontfermen. Dergelijke venijnige "handgranaten" worden ook gebruikt om via de geschutkoepel de bemanning van tanks te verrassen. Dat gebeurde tegen de Italiaanse fascistie in Ethiopië (Abessinië) en tegen de Amerikanen in Vietnam. Dat was in 1972, dus bij het begin van dit verhaal.

Even daarvoor, in 1967, sloeg de Franse politie op de vlucht voor bijengooiende boeren, die zelf echter ook het hazepad moesten kiezen. In 1968 posteerde dominee Leslie Wilkinson met succes een paar bijenvolken op het dak van zijn kerk in Leeds tegen koperen looddieven. En in 1970 wierp een afgunstige minnaar in Wolfach (Zwarte Woud) een plastic vuilniszak vol bijen naar het paartje in een boshut: zij kreeg 26 steken, hij 23 en de dader 2000 DM boete!

Het gevaar schuilt veraf en dichtbij, maar wee de gene die het slachtoffer wordt van woedende raketbijen, die dan nog grotere steekduivels zijn dan de normaal veel agressievere wespen.

Chris Maillie

De bij hoort er nu echt bij

Heeft u al het nieuwe briefje van vijftig gezien? Op de voorkant is een afbeelding van een zonnebloem met een bij erop. Op de achterkant velden met zonnebloemen en een topografische kaart van de IJsselmeerpolders. Het watermerk is een bij. Het geheel is gekleurd in oranje en geel.

Ik persoonlijk vind het een mooi ontwerp, maar toch had ik een paar vragen. Waarom is juist de zonnebloem gekozen? Volgens mij is het geen typisch Nederlandse plant. Waarom staan op de achterzijde polders en zonnebloemvelden? Voor imkers is een bij plus een polder een koolzaadveld en zouden dus koolzaadvelden beter in het Nederlandse beeld gepast hebben. Hoe komen ze nu aan een dergelijk ontwerp? Bij navraag bij de Nederlandse Bank, het volgende verhaal:

De bank geeft aan een ontwerper de opdracht een ontwerp voor een biljet van vijftig gulden te maken. Het bleek namelijk uit onderzoek dat de Nederlandse bevolking behoefte had aan een dergelijk biljet. Aan het ontwerp was een nieuwe kleur verbonden: biljetten met een hoge waarde (meer dan f 100,-) moeten een donkere kleur hebben; biljetten met een lage waarde moeten een heldere kleur hebben. Daar groen (f 5,-), blauw (f 10,-) en rood (f 25,-) reeds gebruikt waren bleef als enig heldere kleur geel over. Het biljet moest dus in ieder geval geel gekleurd zijn. Voor de afbeeldingen gebruikte men vroeger (tot voor een jaar) portretten van mannen die in de geschiedenis een belangrijke rol gespeeld hebben. Uit onderzoek onder de Nederlanders bleek dat men niet zo gecharmeerd was van dergelijke portretten. Men is dus afgestapt van portretten en is overge-

gaan op afbeeldingen die aansloten bij de beleveniswereld van de mensen (zo is er al de bruine water-snip op het bruine briefje van honderd).

Voor het verkrijgen van een geel gekleurde afbeelding zijn door het hele land gele dingen gefotografeerd: van een zak patat tot gele bloemen. Bij de selectie sprak een bloem het meeste aan. Later is de keus eenstemmig op de zonnebloem gevallen. De bij is er min of meer bij toeval bij gekomen. De ontwerper was namelijk in de trein een beetje aan het tekenen. Hij schetste ook een bij en bedacht toen dat die goed bij de zonnebloem zou passen. Later is deze bij ook het watermerk geworden. Voor de eenheid op het biljet zijn op de achterkant ook zonnebloemen getekend. Voor de verdere opvulling van de achterkant is een stuk van Nederland getekend. Toevallig is dit het IJsselmeer met de IJsselmeerpolders.

Het is een mooi verhaal, maar ik vind het een nalatigheid dat ze niet geïnformeerd hebben naar de (on)juistheid van het ontwerp. Het is een onwaarheid dat er in Nederland en met name in de polders zonnebloemvelden voorkomen en de zonnebloem kan in Nederland nauwelijks een bijenplant genoemd worden. Al met al, de bij hoort er nu toch bij.

Marie José Duchateau

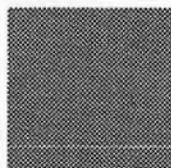
Uit: "Bijennieuws" afd. Bunnik-Houten 211/1982.

TIP VAN DE MAAND

WITTE BODEMPLANK

Schilder de bodemplank van de bijenkasten helderwit en zie wat voor plezier u daarvan hebt bij de controle van de volken; allerhande vuil, zieke en dode bijen op de bodem zijn dan duidelijk zichtbaar. Bovendien worden de bijen door reflectie van het buitenlicht geactiveerd vroeger op pad te gaan. *(Maar in Nederland waarschijnlijk ook vroeger uit de winterzit en dat zal moeder de Vrouw voor haar helderwitte wasgoed misschien minder prettig vinden. -RED.)*

Ing. J.J. van der Plas,
Naucalpan, Mexico.

onderwijs demonstratie voorlichting

CURSUSSEN (vervolg)

Voor **beginners** opgeven bij:

- Afd. Beemster: C. Roozee, Volgerweg 86, Z.O. Beemster. Tel. 02990-24079.
Afd. Emmen: inf. bij E. Meijberg, Zijtak 28, Odoornerveen. Tel. 05918-2208.
Afd. Ermelo: W. Lodewijk, Folckerusstraat 11, Putten. Tel. 03418-4251.
Afd. Leiden: F.E. Banda, Sleutelbloemzoom 9, Leiderdorp. Tel. 071-890236.
Afd. Rotterdam: H.M. Tiggelaar, Bilderdijkstraat 69, Lekkerkerk. Tel. 01805 - 2585.
Afd. Zwolle A.H. Hartman, Beukenallee 15, Zwolle. Tel. 05200-18867.

Voor **gevorderden** opgeven bij:

- Afd. Ermelo: zie boven.
Afd. Gooiland: T. Broekema, C. Evertsenstraat 86,

- Hilversum. Tel.035-12192.
Afd. Leiden: zie boven.
Afd. Rotterdam: zie boven.
Afd. Zwolle: zie boven.

Voor **andere cursussen** opgeven bij:

- Afd. Ermelo: korfvlechten: zie boven.
Afd. Rotterdam: korfvlechten: zie boven.
Afd. Zwolle: inbinden Groentjes (4 à 5 lessen); bloemen en haar vrienden: zie boven.

ONDERWIJSDAG 1982

Op zaterdag 27 november wordt voor bijenteeltleraren en andere belangstellenden in het Bijenhuis te Wageningen de 5e Onderwijsdag gehouden. De kosten bedragen f 10,- p.p. Het zeer afwisselende programma is opgenomen in INFO - Contactorgaan voor Bijenteeltleraren van oktober 1982. Tijdige aanmelding wordt op prijs gesteld.

JA NATUURLIJK - 14 NOVEMBER

In dit bekende tv-programma wordt op zondag 14 november opnieuw iemand getest op zijn kennis over de BIJEN. Verder verschijnt er op uw beeldscherm als alles volgens plan verloopt een boeiende film over HOMMELS. (NCRV - 20.45 uur - Ned. 2).

STUDIEREIZEN voor IMKERS IMNACULT v.z.w.

RUANDA

van 20 december 1982 tot 1 januari 1983

Door het land der duizend heuvels, het wild- en natuurpark Akagera en Gabiro, de vulkanen met de laatste berggorilla's, het Kivumeer, bijenteelt op primitieve en coöperatieve wijze.

ISRAËL-EGYPTE

van 3 april tot 17 april 1983

Heilige plaatsen in Judea en Galilea, Dode Zee, bijenteelt in de Jesreelviakte. Roemvolle plaatsen uit het Egyptisch verleden: van piramiden tot de vallei van de koningen en Karnak.
Bijenteelt in de woestijn.

ZUID-AFRIKA

van 2 april tot 17 april 1983 en ook van 2 juli tot 17 juli 1983

Dwars door Transvaal: het Kruger- en Hluhluwepark tot de Indische Oceaan. Bijenteelt in Pretoria met de bijzondere capensis-bijen.

NOORWEGEN-ZWEDEN

van 20 juli tot 31 juli 1983

Vertrek te Amsterdam. Autocar en bootreis. Langs de Noorse fjorden en over de hoogvlakten naar de poolcirkel. Middernachtzon. Bijenteelt in de omgeving van Oslo.

MEXICO

in de tweede helft van juli 1983

Vertrek te Amsterdam. Bezoek aan voor-Columbiaanse culturen: Monte Alban, Mitla, Palenque. Bijenteelt bij de Indianen.

Vraagt vrijblijvend onze brochure of de reisprogramma's.

Inlichtingen-inschrijvingen bij:

IMNACULT,

Postbus 15, 3120 Tremelo (België),
tel. 016/567864.

Ook andere cultuurweek-ends en cultuurreizen.

de lezer *Schrift*

OUDE KIJK OP DE BIJ

Rondneuzend in mijn boekenkast kwam ik een boekje tegen met de volgende titelpagina.

METAMORPHOSIS NATURALIS, OFTE HISTORISCHE BESCHRYVINGHE VANDEN

Oirspronck, aerd, eygenscapen ende vreemde veranderinghen der wormen, rupfen, maeden, vliengen, witjens, byen, motten ende dierghelijcke dierkens meer; niet uyt eenighe boecken, maect alleenlijck door eygen ertarentheyd uytgevonden, beschreven, ende na de konst afgeteyckent.

Door

JOHANNEM GOEDAERDT.

TOT MIDDELBURGH,

By JAQUES FIERENS, Boeck-verkooper,
inde Globe.

Het jaar van publicatie wordt niet vermeld, maar dat moet omstreeks 1650 zijn geweest. Zoals gebruikelijk werd het werk opgedragen aan de Staten van het Gewest, hetgeen blijkt uit de tekst op de eerste bladzijde.

De schrijver is tussen 1635 en 1659 naar aanleiding van "Eenige aenteyckeningen meest uyt de voorreden des seer geleerden ende hoogh-beroemden Ulysses Aldrovandus (Italiaans arts en natuuronderzoeker, 1522 - 1605)" zelf bij nacht en ontij aan het experimenteren gegaan om verder door te dringen in de (nog) duistere wereld van larven, poppen, maden, rupsen, vlinders en andere insecten. Desondanks

vindt men in zijn boek de meest wonderlijke verhalen, zoals dat over de honingbij op pagina 22:

"Het schijnt een vreemde saeck te wesen dat de Byen, (die so uyt-nemende vernuftich zijn, ende van welckers wonderlicke wercken ende regeeringhe seer veel, maer echter noyt genoegh na waerdigheydt geschreven is:) uyt sulckengheringhen stoffe ende onreyne vuyligheydt voortkomen. Het is nochtans seecker (seght Jonstonus in sijn natuyrelicke Historie lib.I de insectis) dat uyt verrotte Stieren, Osssen, Koeyen ende Kalvers de Byen geboren worden. Daer wort by-gevoeght dat de Koningen ende Hoofft-officieren uyt de hersenen, maer de ghemeene byen uyt het vleesch haren oirspronck nemen. Insgelyx mede uyt her merch van het ruggebeen: doch dat die uyt de hersenen komen de schoonste, voorsichtichste, sterckste ende grootste bevonden worden. (Zie hiervoor "De koe van Vergilius" in "Raamwerk", Groentje 12/1981, p. 261-262.-RED.).

Vande gewoonlicke voortteelinghe der Byen wort seer verschillig gevoelt ende geschreven, men siet niet dat totdat werck de mannekens met de wijfkens t'samen komen. Sommige meenen dat de koningen alleene de mannekens zyn ende saedt geven tot de voortteelinghe, ende datse daerom grooter zyn. Den geleerden Vossius schrijft vande voortsettinghe der

AEN DE
EDELE MOGENDE
HEEREN mijn HEEREN
de GECOMMITEERDE
RADEN
's Lands ende Graeflijckheyds
VAN
ZEELANDT.

Gelijck Godt het begin is aller dingen, soo is hy oock het eynde van alles: ende ghelijck alles uyt hem ende door hem is, soo mede tot hem Rom. 11. want daer en is geen der schepfelen soogeringh, of uyt de aendachtige op-merckinghe der selve kanmen

byen, uyt verhael der gene die met byen om-gaen, aldus. Den Koningh der byen set syn saedt in yder huysken. Dat saedt heeft de gedaente van een wit blaesken, uyt welke een wit wormken voort-compt het saedt van slaep-kruydt niet onghelijck. Rontom dit blaesken wordt vande gemeene byen uyt den daeuw gedaen een taeve witte vochtigheyt. So dat dese witte vochtigheyt te verghelijcken is by het wit van een ey, maer hetsaedt des koninx by het gheele des eys. Na dat de gemelde blaeskens met dese taeve vochtigheyt omcingelt zyn, so broeyen de broeyd-byen deselfde uyt. Daerna beginnen sy al-lenxkens meer en meer te swellen, tot datter eyndelick sulcke wormkens uyt-komen ghelijcmen uyt de vette kasen siet te voorschijn komen. Ten laesten worden daer uyt voortgebracht volmaeckte byen, het velleken open-splytende, binnen den tijdt van thien, twaelf of meer daghen, na dat het bequaem weder is. Omdat de Byen gesamentlick als in een ree-geeringe leven, so hebbense in onse duytsche tale daer van haer naem gekregen, om datse byeen leven. So dat byen, so veel is als byeen. Om te regeeringe ende wercken, so dunckt my, datmen daer toe behoorde te gebruycken byen-korven van glas of eenige doorluchtige stoffe gemaect."

A. van der Hoogt, Maastricht

EEN EENVOUDIGE BIJENKAST VAN GLAS

In de loop van de tijd hinderde het mij telkens dat de kasten relatief veel onderhoud nodig hadden en er

ondanks alle voorzorg toch schimmels in het hout kwamen. Dit en andere kleinigheden waren voor mij aanleiding om aan een nieuw ontwerp te denken. Hierbij ben ik uitgegaan van standaardraampjes, vrij van onderhoud en stevig stapelen. Om de kast eenvoudig te houden moest het een enkelwandige kast worden met standaardraampjes voorzien van korte oortjes.

Als onderhoudsvrij materiaal leek mij glas het meest geschikt. Glazen binnenwanden hebben als voordeel dat ze schoner blijven, de schimmels kunnen niet in het materiaal doordringen, het rot niet en het schoonmaken gaat veel eenvoudiger. Glas heeft bovendien geen verfjasje nodig. Propolis is nu ook eenvoudiger en zuiverder te winnen. Om het buitenlicht voor de bijen wat af te scherpen heb ik aan de buitenkant schuimvinyl op het glas geplakt. Lichte kleuren laten een diffuus licht door zodat de bijen niet meer in het donker zitten. Dat heeft voor zover ik het kan bekijken alleen maar voordelen voor de imker. Als namelijk aan de achterkant het schuim niet helemaal vastgelijmd zit kun je het schuim omhoogbuigen en onder het schuimvinyl door het glas naar binnen kijken. Zo stoor je het volk vrijwel niet. Je kunt uiteraard ook donkere schuimvinyl-soorten gebruiken. De verschillende kleuren en patronen zorgen wel voor mooiere bijenstallen. Je kunt dan een soort kiezen die mooi bij de omgeving past.

Volgens de fabrikant en andere materiaal-deskundigen is het schuimvinyl zeer goed bestand tegen zon, wind, regen en vorst. Er zijn verschillende kisten

verkoopadressen

Depot Friesland:

H. Akkerman, Oostenwoldseweg 47, 8421 RP Oldeberkoop, ☎ 05164-439
Open di. gehele dag, vrijdagmiddag, zat.morgen en na tel. afspraak.

Depot Groningen:

Fenna en Ger Postma, Kampenslaan 8, 9626 TE Schildwolde, ☎ 05982-1455.
Open dagelijks, behalve vrijdag na 12.00 uur.

Depot afd. Assen:

J. H. Lubbers, Bosstraat 66, 9401 PV Assen, ☎ 05920-17162

Depot Klaas Geerts:

Middenwolderweg 2, 7951 EC Staphorst, ☎ 05225-1693; maandags gesloten

Depot G.J.L. ten Cate:

Verzetstraat 60, 7671 GL Vriezenveen, ☎ 05499-3040.

Depot Enschede:

H. H. Schutte, Sportlaan 22, 7541 BN Enschede, ☎ 053-318165; afhaken: vrijdags van 18.00 - 19.00 uur.

Depot Reggedal:

H. J. Hanepen, de Hogenkamp 2, 7471 CW Goor, ☎ 05470-5576.

Depot afd. Gorsse:

G. J. Lensink, Deventerweg 4, 7213 EG Gorsse, ☎ 05759-2468.

Depot Achterhoek:

B. Meijerman, Dwarsdijk 6, 7025 CR Halle, ☎ 05736-479.

Depot Winterswijk:

M. J. Grevers, Miste 4, 7118 WB Winterswijk, ☎ 05435-239.

Depot afd. Epe:

Coöp. Novaco (Welkoop), Paasvuurweg 7, 8161 CA Epe, ☎ 05780-12317.

Depot Nunspeet:

Th. G. Veenstra, Schaeprmanlaan 47, 8072 AR Nunspeet, ☎ 03412-4037.

Depot Apeldoorn:

Coöp WELKOOP, Iordensweg 57, 7391 KD Twello, ☎ 05712-1531.

Depot Boerenbond Neerbosch-Hees:

St. Agnetenweg 63, 6545 AT Nijmegen, ☎ 080-777793.

Depot West-Betuwe:

Imkerij „Lingebij“, Mw. C. E. A. Meissen-Zuidervijk, Lingedijk 84, 4196 HC Tricht, ☎ 03455-2438.

Depot Bommelerwaard:

P. van Liemp, Pontveer Nederhemert, 5317 KV Nederhemert-Zuid, ☎ 04185-463.

Depot Bunnik-Houten:

B. Th. Barten, Koningslaan 3, 3981 HP Bunnik, ☎ 03405-1742.

Depot Noord-Holland:

H. S. Homburg, Velserdunweg 165, 1971 ZB IJmuiden, ☎ 02550-21530. Open dagelijks van 13.00-16.00 uur en na tel. afspraak; donderdags gesloten.

Depot afd. Rotterdam:

A. Bakkert, Berglustlaan 49A, 3054 BB Rotterdam, ☎ 010-183123; na tel. afspr.

Depot Gouda:

C. Bos, 3e Tochtweg 6, 2841 LM Moordrecht, ☎ 01802-1227; na tel. afspr.

Depot afd. Dordrecht:

W. A. Boevé, Rigelhof 59, 3318 CX Dordrecht, ☎ 078-171216.

Depot „Pronnemsliuis“ afd. Schouwen-Duiveland:

C. L. v. d. Wekken, Provincialeweg 5, 4321 SM Kerkwerve, ☎ 01110-4821.

Depot Walcheren:

Bisschopsstraat 25, 4353 BN Serooskerke, ☎ 01189-1499.

Depot Zeeuws-Vlaanderen:

Iz. de Hullu, St. Jansdijk 10, 4504 PB Nieuwvliet, ☎ 01171-1458.

K. J. Wolfert, Pr. Mauritsstraat 20, 4571 HB Axel, ☎ 01155-2720.

Depot Oirschot:

A. Pel 't Kasteeltje 3, 5688 EN Oirschot, ☎ 04997-2096.

waarmee je schuimvinyl op glas kunt lijmen. Ik heb siliconenkit gebruikt. Dit moet dan eerst wel op het schuim aangebracht worden, waarna het schuim met de kit tegen het glas gedrukt wordt. U denkt is zo'n dunne wand wat isolatie betreft niet wat te matig? De isolatiewaarde van 5 mm glas en een luchtspleet van 0.5 mm met schuimvinyl komt overeen met 9 mm droog hout. Dat is volgens oudgedienden geen bezwaar in ons klimaat.

De breekbaarheid valt wel mee. Heeft u wel eens geprobeerd om een ruit stuk te slaan? Dat gaat erg moeilijk. Breekt het glas toch eens dan blijft nog alles aan elkaar zitten en bijendicht door het schuimvinyl wat op het glas gelijmd is. Ook de stapeling blijft intact. Tegen scherpe harde punten en wikkend staal kan het zeker niet. Daarom moet je houten of plastic bijgereedschap gebruiken. Om stoten en afspringen van blussen te voorkomen zijn de glasranden die daarvoor in aanmerking komen voorzien van een 2 mm laagje siliconenkit, waardoor ook het losmaken van de kastonderdelen onderling gemakkelijker wordt, dus nergens glas op glas. Vanwege de glasconstructie kun je voor de vroege voorjaarsinspectie door het glas heen al erg veel zien.

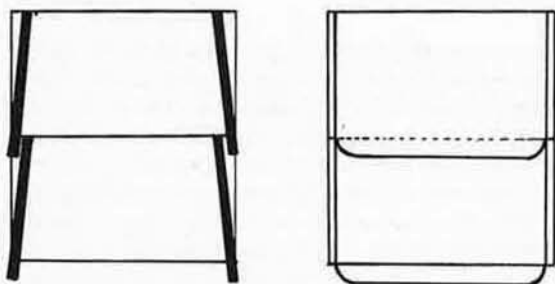

Fig. 1. Principe van de stapeling

De voor- en achterwanden zijn in feite de dragende constructie (fig. 1.). De raampjes steunen op latjes die op de voor- en achterwand zijn gelijmd (fig. 2). De zijwanden zijn schuin geplaatst en zijn 10-15 mm langer dan de voor- en achterwand. Dit geeft meerdere voordelen, waarvan de belangrijkste is dat bij het stapelen de bakken stevig op elkaar staan en niet opzij

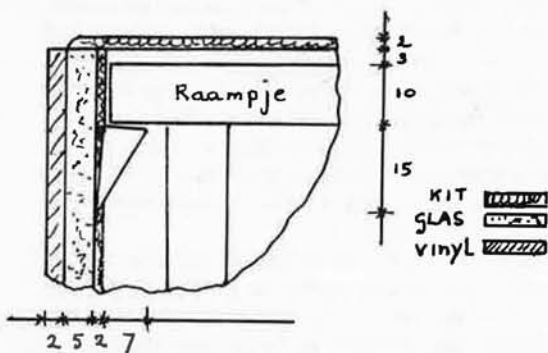

Fig. 2.

kunnen schuiven. Het naar voren en naar achteren schuiven wordt verhinderd door de voor- en achterwanden iets te laten uitsteken. Dit is bij transport en reizen van de bijen zelfs een belangrijk voordeel. Een tweede voordeel is dat langs de naad, die wel tocht-dicht is, van binnenuit condenswater weg kan lekken. Het schuimvinyl laten we aan de bovenkant gelijk met het glas en aan de onderkant iets langer als het glas, zodat je altijd overlapping krijgt. Het regenwater druipt er dan altijd af en kan dan niet naar binnen lekken (fig. 3).

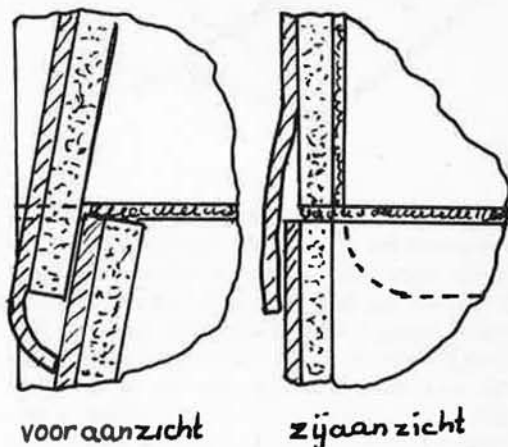

Fig. 3.

Voor een bodem biedt de overlap van glas en vinyl voordelen. Nemen we als bodem een vlakke plank, die met een klein beetje speling tussen de glazen overlap past en iets langer is als de maat van de voortot de achterkant, dan is de kast goed afgesloten. Door nu als het ware een insteekbare vliegplank te maken kan heel eenvoudig de vliegplank geplaatst worden, door de kast even op te tillen en de vliegplank tussen de bodemplank en de voorrand van de onderste bak te steken (of tussen elke willekeurige voorrand eventueel bovenaan). De zijkanten blijven dan gesloten. Het reisklaar maken is dan alleen nog maar een kwestie van de kast even optillen, de vliegplank er uittrekken, de kast weer laten zakken en hij is helemaal dicht. Het ventilatierooster hoort in de bodem te zitten. De kast schuift nooit open tijdens het reizen als ook de bodemplank voldoende borgrandjes heeft (fig. 4).

De bovenkant van elke bak is helemaal vlak. De constructie is zo, dat er altijd een bijenruimte tussen de bovenlat van een raampje en de bovenkant blijft. Het dak of de afsluitplaat is uiteraard ook van glas, die evenals de andere onderdelen niet kan schuiven. Boven op deze dekplaat kan nog isolatiemateriaal worden aangebracht, b.v. een stuk tapijt of polystyreen-schuim. Daar bovenop komt het dak dat van allerlei materialen gemaakt kan worden, als het maar onderhoudsvrij is, b.v. een geëmailleerd deksel van een gasfornuis.

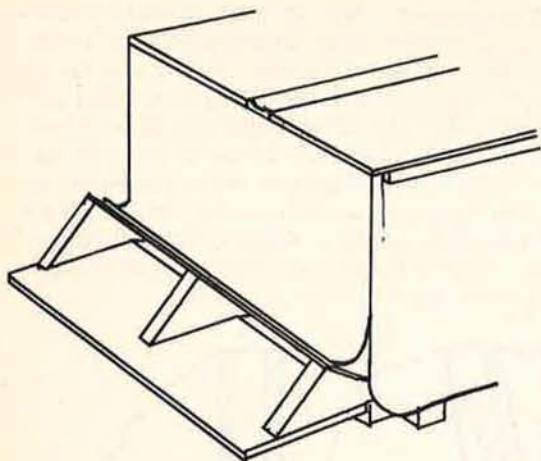

Fig. 4.

Tussen de zijlatten van de raampjes en de voor- en achterwand is een bijenruimte van 10 à 12 mm vrijgehouden. Het gevolg daarvan is, dat de oortjes niet groter kunnen zijn dan 8 à 10 mm. Voor de steunlatjes heb ik stevig hout gekozen, glas kan ook. Ook hout kun je met siliconenkit aan het glas lijmen. Tussen de ondersteuning en de zijlat van de raampjes moet nog een ruimte van 2 mm open blijven in verband met de uitzetting van de raampjes en het vastkitten door de bijen. De latjes worden iets schuin van het glas aflopend gelijmd, zodat er geen condenswater op kan blijven staan (fig. 2). Raampjes met korte oortjes is alleen maar een kwestie van wennen. Tussen de raampjes van de boven- en onderbak is een bijenruimte van 12 mm aangehouden.

C. van Dam
Kievitslaan 46,
3121 XH Schiedam

LIJMPROBLEMEN

In het voorjaar maakte ik enkele bijenkasten van vurehout en red cedar, ook verlijmden platen als triplex, multiplex en betonplex werden gebruikt. Voor het eerst werd een complete 20-raams spaarkast gelijmd met een zgn. konstruktieijlm, voor watervaste verlijming. Deze eenkomponentige, voegvullende lijm bevat polyisocyanaatprepol/meer. Deze kast heeft mij diverse dode volken gekost. Ligt het misschien aan deze lijm? Wilt u reageren, indien u mij hierover kunt inlichten?

Frans de Maaijer, Kampsedijk 26,
4157 GL Enspijk. Tel. 03457-1665

Wij zijn graag de eerste om te melden, dat er in de winkel van het Bijenhuis - en mogelijk ook in het dichtstbijzijnde Depot - een gelijkwaardige, maar voor bijen volkomen onschadelijke lijm verkrijgbaar is à raison van f 3,75 de flacon, dus altijd nog iets minder dan de prijs voor een bijenvolk. -RED.

EEN BIJENKAST UIT ISRAËL

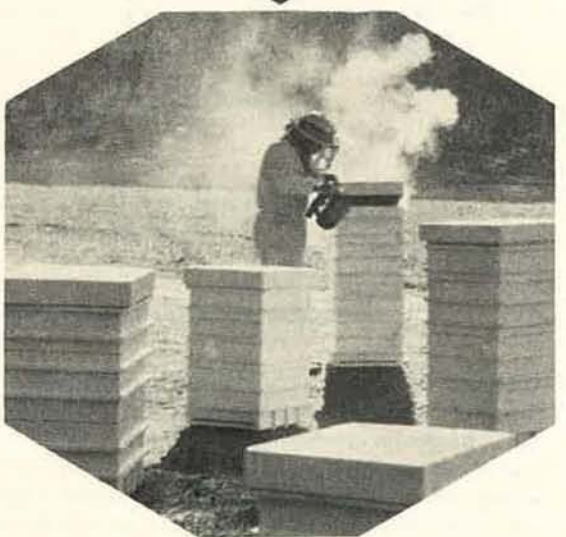
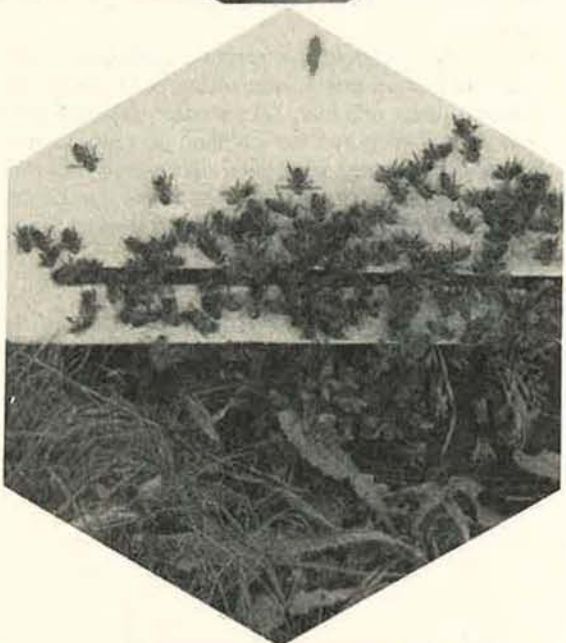
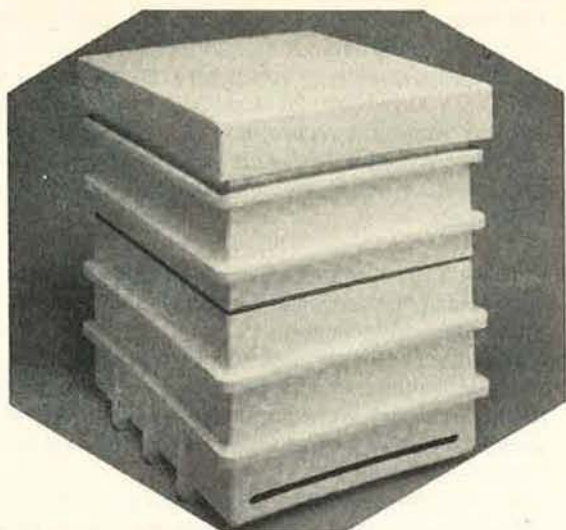
Onlangs bracht ik een bezoek aan een producent van kunststofartikelen (containers, boten etc.) in Israël. Naast die artikelen produceert deze firma (ROTO-PLAS) ook kunststof-bienkassen. Ik wil u dit nieuwtje niet onthouden. Hieronder volgt een vrije vertaling van haar Engelstalige brochure.

De ontwikkeling van de kunststof-bienkast heeft 6 jaar geduurd, voordat men de eerste productie-exemplaren ter beschikking had. Om een succesvolle ontwikkeling te garanderen werden een aantal experimenten opgezet om na te gaan of de kunststofkast kon voldoen aan de gestelde eisen. Eén van de experimenten behelsde het bevolken van de bienkassen en het nauwgezet volgen van de resultaten over een periode van vier jaar. De resultaten van de uitgevoerde proeven waren veel beter dan men had verwacht en men kan stellen dat deze voldeden aan de gestelde eisen.

Wat volgt is een gedetailleerde beschrijving van de voordelen van de kunststof-bienkast boven alle andere kasten die momenteel in gebruik zijn. (In Israël, welteverstaan. - RED.).

Deze kunststof-bienkast is gemaakt uit twee lagen polyethyleen. De buitenste laag bestaat uit een dichte laag "cross linked"-polyethyleen. De binnenste laag bestaat uit een geschuimde PE (polyethyleen), versterkt met glasvezels. Deze constructie garandeert een veel betere isolatie dan welk ander materiaal ook. Hierdoor wordt de bienkast een volledig geïsoleerde kamer. Het resultaat hiervan is dat de bijen minder energie nodig hebben om de temperatuur in de kast op peil te houden. Gedurende de zomer verbruiken de bijen minder honing om de kast te koelen en hoeven minder water aan te dragen. Gedurende de winter verbruikt het volk minder voer voor verwarming (een besparing van 5-8 kg per jaar) en de koningin blijft eitjes leggen, zelfs in extreem koude gebieden. De relatieve vochtigheid blijft stabiel dan in een houten kast, als gevolg van de waterdichtheid en het op peil houden van de temperatuur gedurende het gehele jaar. Door de uitstekende isolatie wordt het volk in het voorjaar ongeveer twee weken eerder "wakker" en er is in deze periode geen extra voer nodig. Het resultaat van het eerder ontwaken is, dat het volk tijdens de drachtperiode een grotere bevolking heeft en de honingproductie hierdoor aanmerkelijk zal stijgen. De verschillen in honingproductie worden vooral duidelijk in die jaren, waarin de normale productie in het algemeen laag is en kan oplopen tot een verhoging van 15%. In goede jaren zal de productie 5-8% hoger zijn.

Ondanks het feit dat de kunststofkast 35% lichter is dan de houten is deze sterker en volkomen onbreekbaar. Deze kast rot of scheurt niet, waardoor de kast zonder problemen direct op de vochtige grond gezet kan worden. Eigenlijk kan de kast zonder problemen

in een plas water staan, want zolang het water maar niet door de vliegopening naar binnenkomt, zullen de bijen of de kast er geen schade van ondervinden. De verwachtingen omtrent de levensduur van de kast zijn hoog, aangezien de gebruikte kunststof een hoge UV (ultra-violet)- stabilisatie heeft. Het polyethyleen (cross linked), waarvan de kast is gemaakt, weerstaat een temperatuur van + 90° tot - 40°C, zodat deze kast alle weertypes zal kunnen doorstaan. De kunststofkast heeft geen enkel preventief onderhoud nodig. Het is niet nodig om de buitenkant te schilderen of elke vijf jaar opnieuw te schilderen. Er zijn geen onderdelen die onderhoud nodig hebben. Aangezien de kunststofkast volledig dicht is (behalve de vliegopening) wordt hij niet aangevallen door insecten, zoals bij andere kasten, die scheuren hebben waardoor deze binnen kunnen dringen. Ook de wasmot kan dus niet door deze kunststofhuid van de kast heen. De bijen vreten de kunststof niet aan en deze blijft zijn structuur altijd behouden.

Doordat de kast volledig gesloten is en de broedkamer uit één stuk gegoten is met bodem en al kunnen de bijen er niet "uitlekken" tijdens het transport van de ene plaats naar de andere. De bodem heeft geen vliegplank en hierdoor wordt ruimte bespaard in het transportvoertuig.

Doordat het kunststofmateriaal niet kleverig is, is het gemakkelijk te reinigen. De propolis wordt natuurlijk door de bijen tegen de binnenwand van de kast aangebracht, maar dit is er gemakkelijk af te wrijven. In afwijking van andere kunststof-materialen wordt deze kunststof bovendien niet aangetast door ethyleen. Voor ontsmetting is het mogelijk de kast te koken in caustic soda of af te schroeien, zoals bij een houten kast.

Deze kunststof-bijenkast heeft dezelfde standaardmaten als de Langstrothkast en is volledig uitwisselbaar met het houten type. Het is daardoor mogelijk de kunststof-broedkamer te gebruiken met daarop de houten bovenkant of elke andere combinatie. Alle andere onderdelen, raampjes, voedingsbakken, daken enz. zijn uitwisselbaar. Het materiaal kan gezaagd en geschaafd worden als hout, maar het kan niet gelijmd worden. Het dak is gemaakt van hetzelfde materiaal als de kast, maar met een dikkere schuimlaag.

Voor de technici onder u rest mij nog te vermelden dat deze kast wordt geproduceerd volgens het RO-TO-moulding-procédé. Misschien is het voor de fabrikant de moeite waard eenzelfde kunststofkast te maken, maar dan volgens ons spaarkast-systeem. We willen natuurlijk zoveel mogelijk vasthouden aan onze standaardssystemen als Simplex en Spaarkast. Ik hoop hierop binnenkort terug te komen. Uw reacties zijn overigens van harte welkom.

Roel Martinus,
Spreeuwenstr. 48,
7605 XX Almelo

bijen limerick

Een imker - een vrek - uit Margraten
had bijen die soms gingen praten.
Hij hoorde het goed:
"Wij steken, als 't moet,
hoe lang doen w'al niet met die raten?"

Dr. L. van der Does, Enschede

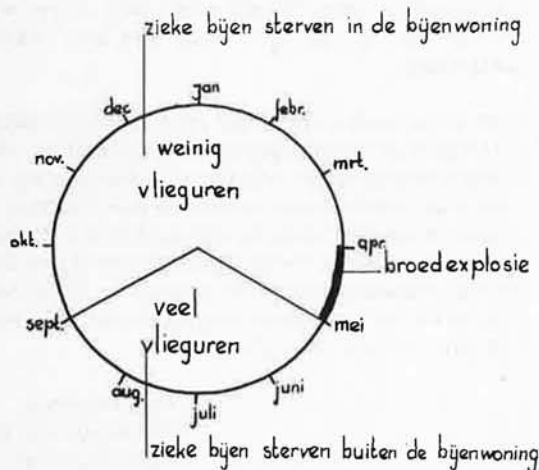
EPIDEMIOLOGIE VAN DE NOSEMA-PARASIEET IN EEN BIJENVOLK

Hoewel de dreiging van vreemde bijeziekten toeneemt, richt de Nosemaziekte nog steeds de meeste schade in Nederland aan. Deze ziekte heeft de laatste jaren meer aandacht gekregen dank zij het vele werk van Veldhuizen te Soest. Voortbouwend op dat werk is hier een beschouwing, die mogelijk de oplossing van de Nosema-problematiek kan geven.

Winkel deed in 1939 mee, dat de Nosema-parasiet in de zomer weinig vat op een bijenvolk heeft, maar dat de parasiet vooral in de winter en in het voorjaar toeslaat. In de zomer vliegen de bijen zo intensief,

1. Invloed van vlieggedrag op Nosemabesmetting

Winkel 1939

dat vrijwel alle bijen buiten de bijenwoning sterven en daarin weinig besmetting achterlaten. In de overige jaargetijden sterven veel bijen in de bijenwoning (fig.1). De dode bijen, die op de bodem van de bijenwoning worden aangetroffen, zijn vaak gestorven aan Nosemaziekte. Het is dan ook aannemelijk, dat de bodem van een bijenwoning met Nosema-sporen is besmet.

In figuur 2 zijn voorbeelden van bijenwoningen gegeven, waarin de bijenvolken weinig hinder van de Nosemaziekte ondervinden.

Het eerste voorbeeld is de bijenkorf. In een korf bevindt de vliegopening zich halverwege de opstaande wand en de bijen komen betrekkelijk weinig met het grondvlak in aanraking, dus ook niet met de daar aanwezige ziektekiemen.

Het tweede voorbeeld is de kast met gazen bodem. Door het gaas heen vallen de Nosema-sporen naar beneden.

Het derde voorbeeld illustreert de werkwijze, waarmee Veldhuizen goede resultaten met Nosema-bestrijding heeft geboekt. Hij verkleint in jaargetijden met weinig vlieguren van de bijen de vliegopening. Waarschijnlijk belopen de bijen slechts een klein deel van de bodem van een kast met kleine opening en komen daardoor weinig in aanraking met de Nosema-sporen.

2. Bestrijding van Nosema-ziekte door bijenwoningen

Uit figuur 3 is afgeleid hoe de Nosema-kringloop is. Twee imkers in Zeist stelden vast dat een bijenvolk, dat in de winter aan Nosema-ziekte stierf, tot laat in het najaar een broednest had gehad. Vergelijkbare volken, die vroeger met broedaanzet stopten, overwinterden goed. Het kenmerkende van een bijen-

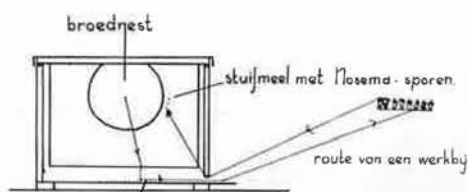
3. Invloed van broednest-einde op uitbreken van Nosema-ziekte

Nieuwland en Visser 1979

volk met broed is, dat veel stuifmeel wordt gehaald en verwerkt. Terzelfder tijd kunnen zich in het late najaar veel Nosema-sporen op de bodem bevinden. Ongetwijfeld lopen bijen van volken met een laat broednest over de bodem van de kast, waarbij ze Nosema-sporen aan de behaarde poten meenemen, en vliegen vervolgens uit om stuifmeel te halen. Op deze wijze komen Nosema-sporen in de stuifmeelvoorraad terecht. De stuifmeelconsumerende broedverzorgende bijen worden door het besmette stuifmeel geïnfecteerd en sterven in de loop van de winter aan de ziekte. Hierdoor stierf het hele volk in de winter.

4. Verspreiding van de Nosema-parasiet in een bijenvolk.

Nosema-sporen hechten aan de behaarde poten van stuifmeelhalende bijen

In figuur 4 is deze hele Nosema-kringloop geschetst. Ook is het nogmaals schematisch weergegeven voor verschillende seizoenen van het jaar.

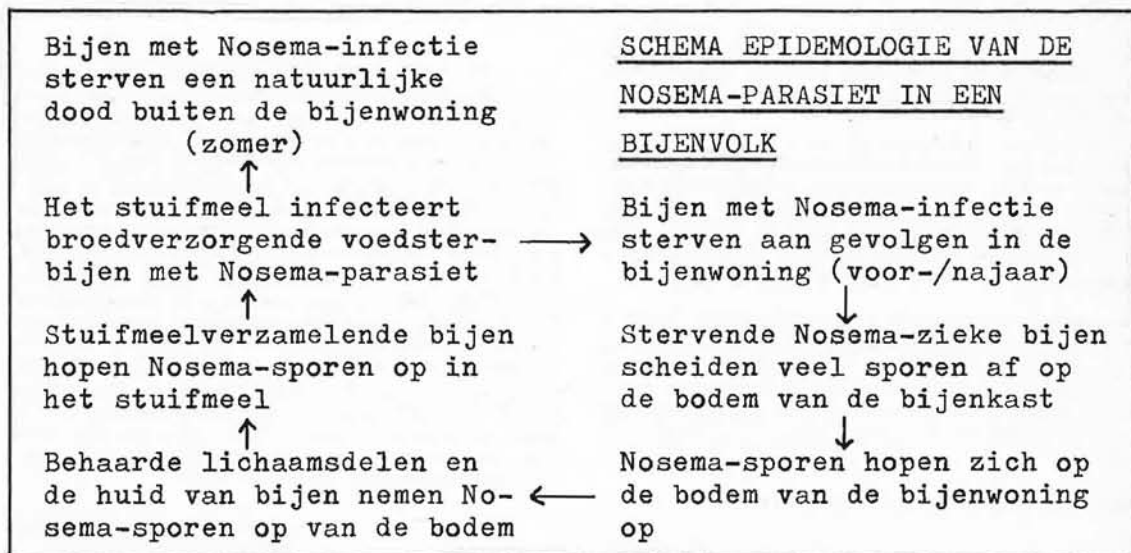

Tenslotte is een foto gemaakt van een experimentele bodem voor een simplexkast, waarbij de bijen het grondvlak niet kunnen bereiken. De bodem bevat een uitneembaar gazen raam, dat op een uitneembare bodemplaat rust. Op deze wijze komen de bijen niet in aanraking met de Nosema-ziektekiemen op de bodem van de kast en het vuil is gemakkelijk te verwijderen.

Slotopmerking

De voorgaande beschouwing berust op waarnemingen van beperkte omvang, die tot een logisch samenhangend geheel zijn verwerkt. Wetenschappelijke bevestiging van de verkregen aanwijzingen moet echter nog plaatsvinden. De financiële middelen ontbreken voornamelijk om van het aanbod van de RU te Utrecht gebruik te kunnen maken de proeven zelf uit te voeren met de daar aanwezige vliegkooien.

S.J. Mulder, Zeist,
tel. 03404-16009.

WIJ GEDENKEN

Op 16 juli overleed vrij plotseling op 78-jarige leeftijd de heer **Albertus Haank**. Hij was vele jaren lid van onze afdeling. Ons medeleven gaat uit naar zijn vrouw en kinderen, en wensen hun veel sterkte toe.

Bestuur en leden,
afd. Eerbeek.

Op 7 september 1982 overleed op 78-jarige leeftijd de heer **Herman Bijlard**. Hij was zeer vele jaren een zeer gewaardeerd lid en bestuurslid van onze afdeling, waarvan zeven jaar voorzitter. Met hem is een groot bijenliefhebber heengegaan. Wij zullen zijn grote ervaring en steun missen. Zijn vrouw en kinderen wensen wij veel sterkte toe bij het dragen van dit grote verlies.

Bestuur en leden,
afd. Gooiland,
Hilversum.

Rectificatie

Onder het overlijdensbericht van de heer M. Mulder in het sept.no. stond abusievelijk vermeld: Bestuur en leden afd. Amstelland.

Dit moest zijn: Bestuur en leden afd. Wolvega.

IN MEMORIAM - Sjel van Os

Sjel was een man van de praktijk en begon zijn loopbaan op diverse landgoederen als bedrijfsleider. Hij deed daar praktische ervaring op in nagenoeg alle takken van land- en tuinbouw. Intussen behaalde hij door avondstudie de vereiste diploma's voor tuinbouwwakonderwijzer. Fabuleus was zijn kennis en kunde op het gebied van de bloemteelt, de aanleg en het onderhoud van tuinen en bloemschikken.

Op 1 februari 1949 trad de heer J.M.A. van Os in dienst als assistent bij het Rijksbijenteeltconsulentschap te Tilburg, later in Hilvarenbeek, waar hij een werkzaam aandeel had bij opzet en aanleg van de Proefbijenstand Ambrosiushoeve. Spoedig na zijn benoeming verhuisde hij naar Z-Limburg, waar hij vanuit Bunde de voorlichting over de bijenteelt verzorgde.

Hij deed zijn werk nauwgezet en met enthousiasme. De ontelbare lezingen, die hij met of zonder film heeft gehouden, spraken sterk aan door eenvoud van taalgebruik, de humoristische ondertoon en een grote kennis. Zijn werk aan de opleidingscursus voor leerkrachten in de bijenteelt werd door de cursisten hoog gewaardeerd. Jarenlang ben ik daarvan bij de examens getuige geweest.

Tien jaar geleden trof hem het eerste hartinfarct, maar hij herstelde en deed zijn werk als vanouds tot aan zijn pensionering in 1980. De afgelopen twee jaar hield de heer van Os zich actief bezig onder meer als fuchsia-kweker. In augustus kreeg hij opnieuw een lichte hartaandoening, leek daarvan hersteld, maar overleed plotseling op 16 september.

Sjel, je vele vrienden zullen je niet licht vergeten.

H. van Gool

Deze wel zeer recente foto van de heer J.M.A. van Os werd gemaakt tijdens diens bezoek aan de Floriade '82 te Amsterdam op 5 augustus door H. v.d. Post.

VAN DE REDACTIE

Ten aanzien van de Zutphense zwerm op pag. 246 van het vorige Groentje is een misverstand ontstaan, dat hierbij van politiewege wordt opgehelderd. Onzerzijds gaarne excuses voor de onjuiste veronderstelling. (CM)

Op vrijdag 25 juni 1982, omstreeks 15.56 uur werd door een winkelier aan de Beukerstraat te Zutphen telefonisch aan het bureau medegedeeld, dat op de Schupstoel, dit is een weg, waarop deze winkelier uitkeek, een zwerm bijen aan een aldaar staande vouwfiets hing. Hij verzocht maatregelen te nemen. Omdat de Imker, die altijd voor de politie deze werkzaamheden verrichtte korte tijd tevoren overleden was, en er geen andere imker bekend was heb ik een man gebeld, waarvan ik wist, dat hij bijen hield. Ons bleek, dat de man niet thuis maar op zijn ver van zijn woning gelegen volkstuin aan het werk was. Om de eigenaar van de fiets ter wille te zijn, hebben twee collega's van mij op mijn verzoek, de Imker, op zijn volkstuin gevraagd, de zwerm op te halen. De Imker had toevallig zijn kap e.d. bij zich. Met de politieauto is hij naar de Schupstoel gebracht alwaar hij de zwerm snel heeft geschept. Op ons verzoek heeft hij de zwerm mee naar huis genomen. De politie Zutphen heeft geen lopende afspraken met Imkers. Misschien, dat deze in de toekomst kunnen worden gemaakt.

J.L. Stenfert, wijkhoofdagent,
Gemeentepolitie Zutphen.

Aktie in de regio

ENSCHEDA OP DE BIJENTOUR

De afdeling heeft met haar zomerprogramma op een bijzondere wijze aan de weg getimmerd, waarvan enkele dagen geleden een verslag op de redactie binnenkwam. Het idee verdient navolging, zodat we er in het voorjaar in deze rubriek nog eens uitvoeriger op terugkomen.

BIJENEXPOSITIE IN BLIJDDORP

Ter gelegenheid van het 125-jarig bestaan van Diergaarde Blijddorp te Rotterdam wordt van 1 november 1982 tot 1 maart 1983 een tentoonstelling over huiskinderrassen in Nederland gehouden, waaraan ook het Ambrosius Gilde (de afdeling Rotterdam e.o.) deelneemt met een speciale expositie over bijen.

EERSTE LEIDSE HONINGKEURING

Vrijdag 24 september heeft de imkersvereniging "Leiden en Omstreken" de eerste Leidse honingkeuring gehouden tijdens een bijeenkomst in het Zijkwartier te Leiderdorp. De belangstelling was groot. Een 40-tal leden streden om het hoogste aantal punten. In twee klassen werd er ingezonden: vloeibare en gekristalliseerde honing. Iedere inzending bestond uit 3 potten. De imkers hadden die met zorg gekozen uit hun honingooft, die bij sommigen aanzienlijk was dank zij het mooie zomerweer. De meeste inzendingen scoorden een zeer hoog puntental, 32 van de 40 behaalden 95 punten of meer. De hoogste score was 99 en die werd behaald door de dames Arbouw uit Roelofarendsveen en Fulen uit Kaagdorpe, en de heren Körner uit Leiderdorp, van der Laan uit Woubrugge, Neve uit Leiden en van der Voet uit Voorhout. De keuring heeft uitgewezen dat de honing van de Leidse Imkersvereniging van uitstekende kwaliteit is. (Uit: Leids Nieuwsblad, 6 okt. 1982).

MEDEDELINGEN

23 november - Afd. HAARLEM: lezing J.G. Nolst Trenité: Een buurman op bezoek, voordr. over prakt. imkerij.

9 december - Afd. GOOILAND: Bingo-avond.

Te koop gevraagd:

partijen Nederlandse honing, o.a. koolzaad-, zomer- en heidehoning. Wij bieden hoge prijzen.

Het BIJENHUIS te WAGENINGEN,
telefoon 08370 - 22733

ZADEN VAN WILDE PLANTEN. Meer aandacht voor drachtplanten in het openbaar groen! En dan natuurlijk ook voor onze wilde drachtplanten, nu vele soorten zo sterk zijn achteruitgegaan of zelfs verdwenen. Heemparken en natuurlijke plantsoenen zijn van levensbelang. Uitgangsmateriaal? Onze **zadenlijst** bevat dit jaar ruim 500 heemplanten, kruiden, verplanten en drachtplanten met teeltaanwijzingen. Ze is te bestellen door f 3,50 te storten op gironummer 4058000 t.n.v. **CRUYDT-HOECK, Oude Kijk in 't Jatstraat 17,9712 AE Groningen.**

BIJENMAGAZIJN "DE BIJENKORF" sinds 1897. 85 jaar Bijenteelt, **IMKERSART., HONING** en **SPECIALITEITEN.**

ZOMERHONING - vloeibaar (donkergeel) f 5,15, p. kg. **BLOEMENHONING** - vloeibaar (goudgeel) f 5,35 p. kg. Minimum-afname 15 kg. Verder **KLAVER-, ACACIA-, LINDE- en BOEKWEITHONING.** Prijswijzigingen voorbehouden. **BOUWPAKKETTEN SPAARKASTEN** nu **EXTRA VOORDELIG.**

Magazijn geopend van 8 tot 20 uur, ook op zaterdag. Alleen op donderdag zijn wij gesloten. **HOEVELAKENSEWEG 144, 3784 WK TERSCHUUR** (bij Amersfoort). Tel 03426-1978. Postrekening 2622.

Tevens kunt U in onze depots terecht nl.: **J. van Breukelen, Dorresteijnweg 4, Soest (Utr.)** en **J. van Lohuizen, Rijnsburglaan 10, Heerde (Gld.).** Tel. 05782-4096.

Bijenstand Fa. H. T. van Dam & Zn., Jubbega (Fr.), tel. 05165 - 13 82 kan U alles leveren voor de Moderne Bijenteelt.

Kunstraat, Bijenwoningen en onderdelen uit eigen werkplaatsen.

Door eigen steeds grotere importen van diverse gereedschappen steeds bij ons de laagste prijzen.

Tevens voor wederverkoop diverse kleuren meubelwas en honing van de fijnste kwaliteiten. Vraagt onze prijscourant van materialen en/of meubelwas en honing even aan. Wij zenden U die gaarne gratis toe.

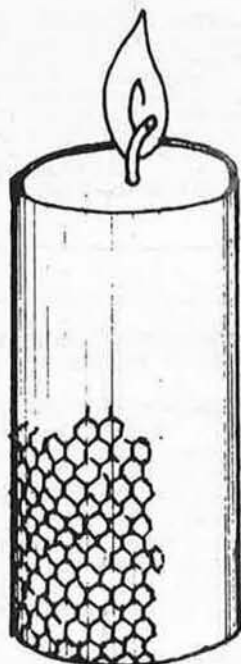
Wij komen weer op de te houden Bijenmarkten.

IMKERIJ DE DAR, tel. 072-12052, Schermerweg 105, 1821 BG ALKMAAR

Wij gaan nog even door met de kennismaking, voor wederverkoop:

25 kg. verpakkingen. Bloemenhoning f 4,25; Balkanbloemen f 4,75; Acacia f 6,25; Klaver f 6,-; Koolzaad f 6,25; Linde f 5,-; Boekweit f 4,25; Woudhoning (erg lekker) f 4,95; Dennenhoning f 7,75; honingsnoepjes in 100 gr. verp. f 6,75; stuifmeel f 15,-; Mede f 5,50; meubelwas f 2,50; honingcrème f 3,50; shampoo f 2,50; lotion f 2,50; honingzeep 3x 80 gr. f 3,50; ook omniafacons 370 ml. en 720 ml.; honingkokosbrood f 1,22; honingkoeken f 1,80; kunstraat voor kaarsen f 15,25 per kg.

Prijzen onder voorbehoud, excl. B.T.W., franco boven f 300,-.

KAARSEN van bijenwas

DIE KUNT OOK U GEMAKKELIJK ZELF MAKEN.

Compleet pakket bestaande uit 1 kg. bijenwasvellen (20 stuks),
inclusief de nodige speciale lont en gebruiksaanwijzing.

Zonder verdere kosten bij U thuis voor f 24,95 per kg.

Vraag informatie bij het

BIJENHUIS - WAGENINGEN

Grintweg 273 - Postcode 6704 AP - tel. 08370-22733

OPENINGSTIJDEN WINKEL:

Maandag gesloten

Dinsdag t/m vrijdag 9.00-18.00 uur

Zaterdagmorgen 9.00-13.00 uur

